

РОЗВИТОК та ДОВКІЛЛЯ

DEVELOPMENT & ENVIRONMENT

№ 6 (29) червень 2015

Світлина Володимира ОРЛОВЦЯ

ЛІТО! ЛІТО! ЛІТО!

Літо. Досвіток. Десь далеко на видноколі твориться істинне диво — сходить сонце... Сходить сьогодні, як сходило вчора, як мільйони років тому... Воно приносить світло і тепло кожному, незалежно від віку, статі, професії, людині добрій і злій, чесній і підлій, вбивці і...

Мені здається, що сонце сходило часто всупереч тому, що робили люди... Нелегко оглядатися в минуле, коли творилась історія, ціну якій потім склали наступні покоління — жорстокі і милосердні... Але ж люди залишалися людьми. Вони, згадували дні прожиті, вимолювали прощення і прощали, ніби просили зрозуміти всі складнощі минулої пори, коли творились праведні і неправедні дії і помисли.

Все, що відбувається сьогодні отримує оцінку і з погляду вічності, і висоти нинішньої мимолітної моралі. "Переможців не судять" чи "Горе переможеним", ці прадавні пословиці, здається мають інші значення — "Після нас хоч трава не росте." Так і є!

Від столичних Печерських пагорбів, засіяних політиками і ресторанами, до полів моєї рідної Черкащини з правічними чорноземами, які випаляються на роки рапсами і гербіцидами так, що бджола ніби в залізних лещатах, дивується, що вона ще жива. Звалищами сміття так помережена країна, що вони вже стають символами часу і простору — "Якщо завтра будете їхати на Соколівку, то через смітник наліво..." Терплячий Дніпро перероджений межами плотин, переінакшений загатами і палацами, боюся, що не витримає наруж — не витримає... Казали древні, що вода змиє і добре і лихе. Жаль, доброго... А вода змиє!..

Але завтра знову зійде сонце. Літне, радісне, ласкаве... Радітимуть діти, достигатиме колос.

Володимир ГАПТАР

"Хіба криниця з одного джерела б'є солодким і гірким? Хіба смоківниця, брати мої, може родити маслини, або виноград смокви? Ані солонець води солодкої не може дати. Хто мудрий і досвідчений між вами? Нехай покаже гарною поведінкою свої діла в розумній лагідності. Коли ж у вашім серці гірка заздрість та сваря, то не хваліться і не говоріть неправди проти правди. Це не та мудрість, що сходить згори, а земна, тваринна, диявольська; бо де заздрість та чвари, там безлад і все, що тільки є лихого. А мудрість, що походить згори, найперше чиста, потім мирна, поблажлива, примирлива, милосердя та добрих плодів повна, безстороння, нелицемірна. Плід праведності сіється в мирі тим, хто мир чинить. Звідки між вами війни, звідки суперечки? Хіба не звідси — з пристрастей ваших, які воюють у ваших членах? Ви пристрастно жадаєте, а не маєте. Ви убиваєте, завидуєте, а не можете осягнути. Ви б'єтесь і воюєте. Ви не маєте, бо не просите. Ви просите, та не одержуєте, бо зле просите, щоби розтратити на ваші втіхи."

Послання апостола Якова 3:11-4:6

В ЦЬОМУ НОМЕРІ

ДІТИ ЗА ДОВКІЛЛЯ

Добровільні зобов'язання учасників II-го Всеукраїнського дитячого екологічного форуму "Діти за довкілля: Майбутнє обираємо ми!". Освіта є одним з прав людини та однією з передумов для досягнення стійкого розвитку, важливим інструментом ефективного управління.

стор. 2

ПЕРЕМОЖЦІ ДИТЯЧОГО КОНКУРСУ

4 червня 2015 року було підведено підсумки Всеукраїнського дитячого конкурсу "Друге життя побутових відходів" в рамках щорічного Всеукраїнського дитячого екологічного форуму.

стор. 5

НА ЯСНІ ЗОРІ І ТИХІЙ ВОДИ

До моєї тітки в село Угловату на Черкащині переїхала родина з окупованої частини Донеччини. Російськомовні. В українське село. В глибинку. Сільрада виділила їм пусту хату.

стор. 8

стор. 9

ЩО ТАКЕ МАЙБУТНЄ

Майбутнє — суб'єктивна з людського погляду й об'єктивна з погляду стороннього спостерігача часова категорія, яка характеризується комплексом явищ і подій, що не здійснились і не відбулися відносно об'єкта, який перебуває в більш ранньому часі.

ЗЕЛЕНА ДІБРОВА

Історію рідного краю маємо сьогодні принаймні в кількох баченнях — недавно радянську історію, сьогоднішню — майже іншу, а ще історію, створену багатющими письменницькими уявами, кінематографічні версії разом з театральними, музичними, образотворчими.

стор. 13

ПАВЛО ВОЛЬВАЧ

Сама згадка про його поезію наганяє літню тугу і радість степу, з тими неприкаяними сонцями над випуклими горбами трав. Тут можна надбати на Вольвачів слід, якщо вам того бажається. Це одне з його тремтячих сонць. Непевних, але невимовно гарних.

стор. 15

КОЛОНКА РЕДАКТОРА

За роки незалежності в Україні від надзвичайних ситуацій, небезпечних випадків та інших небезпечних подій щороку гине майже 25 тисяч осіб, та понад 2 мільйона осіб отримують шкоду здоров'ю, що дорівнює близько 2 відсотків населення України. За останні десятиліття в Україні виникло понад півмільйона пожеж, загальні прямі матеріальні втрати від яких склали близько одного відсотка ВВП країни.

Рік тому, а саме 20 червня минулого року, автор цих рядків був присутній на захисті кандидатської дисертації "Інформаційні технології аналізу стану техногенної безпеки та планування протидії надзвичайним ситуаціям."

Захист дисертації відбувався в Інституті проблем математичних машин і систем НАН України. Здобувачем був Віктор Гречанінов. Нагадаю читачам, що генерал-лейтенант Віктор Гречанінов, випускник Військової академії ім. Фрунзе та Військової академії Генштабу ЗС СРСР не лише пройшов у армії шлях від командира взводу до заступника Міністра оборони незалежної України, а й обіймав посади начальника Штабу — заступника начальника Цивільної оборони України, заступника Міністра з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Дисертація стала узагальненням величезного практичного досвіду набутого генералом Гречаніновим в сфері захисту населення від надзвичайних ситуацій. Об'єктом дослідження стали процеси прийняття рішень при управлінні техногенною безпекою об'єктів. Адже за статистикою аварій та надзвичайних ситуацій організаційні фактори є визначальними і сягають 80 відсотків.

Тобто на порядку денному стоїть питання підвищення ефективності попередження та протидії надзвичайним ситуаціям.

Дисертація генерала Гречанінова є дослідженням у згаданій сфері. І, хотілося б, щоб люди, які уповноважені приймати рішення хоча б іноді звертатись до подібних досліджень.

Автор згадав про це у зв'язку з пожежею на базі "БРСМ" під Васильковим.

А ні населення, а ні служби порятунку не мали можливості отримати реальний прогноз розвитку ситуації. У зв'язку з "оптимізацією структури держуправління" ми не маємо ані Міністерства з надзвичайних ситуацій, а ні Держкомітету з гідрометеорології. Останнє мало б забезпечувати роботу мережі екологічного і метеорологічного моніторингу.

На превеликий жаль, для забезпечення повноцінних досліджень у зонах катастроф у нас немає сучасних лабораторій, бракує досвідчених фахівців. Ми дуже відстали від провідних країн світу. У надзвичайних ситуаціях вкрай необхідний чіткий алгоритм дій, своєчасна, об'єктивна інформація, високий професіоналізм, якого, на жаль, з кожним роком стає дедалі менше.

Вище викладене є питанням національної безпеки України.

Олександр БРОДСЬКИЙ

ДОБРОВІЛЬНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УЧАСНИКІВ II-го ВСЕУКРАЇН- СЬКОГО ДИТЯЧОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ФОРУМУ "ДІТИ ЗА ДОВКІЛЛЯ: МАЙБУТНЄ ОБИРАЄМО МИ!"

м. Київ, Пуца-Водиця

Освіта є одним з прав людини та однією з передумов для досягнення стійкого розвитку, важливим інструментом ефективного управління, заснованого на прийнятті рішень та розвитку демократії. Таким чином, ОСР має сприяти втіленню нашого бачення сталого розвитку в реальність та щоденну практику.

Основою для розвитку освіти для сталого розвитку в Україні є Стратегія Європейської економічної комісії ЄЕК ООН з питань освіти в інтересах сталого розвитку (ОСР), матеріали резолюції саміту Ріо+20 "Майбутнє, якого ми прагнемо", нормативно-правова база з питань освіти та екології, міжнародні договори України.

Ми, учасники II-го Всеукраїнського дитячого екологічного форуму, Усвідомлюючи складність і масштабність цілей у сфері довкілля, забезпечення освіти,

Перебуваючи в період підготовки майбутніх світових рамок роботи після 2015 року в сфері ОСР,

Враховуючи майбутню зустріч Високого рівня Міністрів довкілля та Міністрів освіти в рамках конференції "Довкілля для Європи" в рамках Конференції міністрів "Навколишнє середовище для Європи" (8–10 червня 2016 року, м. Батумі, Грузія),

Заявляємо, що запровадження освіти для сталого розвитку у системі формальної, неформальної та ін формальної освіти підвищить компетентність громадян, а також розширить їх можливості вести здоровий і дружній до природи спосіб життя.

Вважаємо, що екологічну компетентність можна розглядати як один з найсуттєвіших результатів освіти для сталого розвитку. Сформована екологічна компетентність передбачає здатність особистості відповідально вирішувати життєві ситуації, підпорядковуючи задоволення своїх потреб принципам сталого розвитку.

Підтверджуємо свій внесок у виконання Цілей Розвитку Тисячоліття, прихильність у розвитку Порядку денного розвитку після 2015 року, формуванні Цілей Сталого Розвитку, виконання резолюцій саміту Ріо+20, Стратегії ЄЕК ООН з питань ОСР, Конвенції ООН про зміну клімату та інших міжнародних договорів України в сфері екології.

Підкреслюємо важливість формування екологічної свідомості, нової системи цінностей, екологічної культури, розвитку ОСР, яка стає основним засобом гармонізації взаємодії людини і природи задля майбутніх поколінь.

Пропонуємо:

1. З метою забезпечення взаємодії формальної, неформальної та інформальної освіти, посилити співпрацю між Міністерством освіти і науки України, Міністерством екології та природних ресурсів, Партнерською мережею з питань освіти в інтересах сталого розвитку в Україні, учасниками якої є громадські організації, представники науки, шкіл, навчальних закладів, природо-заповідного фонду України, з метою виконання Стратегії ЄЕК ООН з питань ОСР, забезпечивши

спільну організацію, участь та співфінансування заходів.

2. Відповідно до пріоритетних напрямків майбутніх рамок реалізації Стратегії ЄЕК ООН з питань ОСР продовжувати діяльність та забезпечити реалізацію пріоритетів Стратегії ЄЕК ООН, спрямованих на наявність та запровадження планів ОСР в системі освіти всіх рівнів, сприяти розвитку ОСР під час підготовки педагогів.

3. Посилити співпрацю між громадськими, в тому числі природоохоронними, дитячими, молодіжними організаціями України, науковцями та міжнародними організаціями з метою розвитку освіти для сталого розвитку.

4. Відстоювати важливість прийняття Урядом України національної концепції освіти для сталого розвитку та національного плану дій з питань ОСР.

5. Підтримувати гендерну рівність, сприяти формуванню гендерної толерантності учасників процесу ОСР.

6. Посилити моніторинг та участь у виконанні міжнародних договорів та угод з питань екологічного управління.

7. Посилити та зміцнювати роль Партнерської мережі з питань освіти в інтересах сталого розвитку в Україні як платформи для обміну інформацією, кращими практиками, нормативно-правового та методичного забезпечення процесу ОСР.

8. Рекомендувати до впровадження національну пілотну ініціативу "Зелений клас" за підтримки Міністерства охорони навколишнього природного середовища України та Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління з метою підвищення обізнаності педагогів та школярів з питань освіти в інтересах сталого розвитку, розповсюдження інформаційно-пізнавальних та навчально-методичних матеріалів.

9. Поширювати досвід та застосовувати найкращі світові практики в галузі екологічної освіти та освіти для сталого розвитку.

10. Визначити створення Дитячих екологічних центрів на базі шкіл одним пріоритетних напрямків консолідації зусиль педагогів, школярів та громадськості для підтримки екологічної освіти та ОСР.

11. Налагоджувати тісні зв'язки між навчальним процесом і життям суспільства через участь у спільних суспільно-екологічних акціях та заходах на міжнародному, державному та місцевому рівнях.

12. Сприяти розвитку інформаційно-методичної бази ОСР, в тому числі електронних підручників, дистанційного навчання, спеціалізованих порталів тощо.

13. Підтримувати ініціативу громадських організацій, екологічних клубів щодо проведення щорічних дитячих та молодіжних екологічних конференцій та форумів.

14. Активізувати еколого-краєзнавчу, туристичну роботу, зелений та вело-туризм.

15. Забезпечити висвітлення питань ОСР в місцевих та всеукраїнських ЗМІ з метою привернення уваги до цієї проблематики та обміну досвідом.

16. Забезпечити підтримку дитячих ініціатив в реалізації екологічних проектів, проектів в сфері ОСР.

"ПРИБЕРИ ЗАПОВІДНИЙ ОСТРІВ"

Так називається щорічна Акція, яку проводять небайдужі кияни п'ятий рік підряд. Цього року учасників дійства було більше тисячі.

День 22 червня будуть довго згадувати, хто ті забувши про свої плани і задуми на вихідний день, вирішили очистити від сміття чотири столичних острови в акваторії Дніпра, які, на превеликий жаль, все більше стають схожі за висловом одного з учасників акції "стійбищем первісних людей". Я думаю, що якраз тут мій співбесідник був далекий від істини — первісна людина так по-варварськи не нищила довкола себе все живе, як нинішній представник людського роду.

Коли я побачив, як Олександр Чистяков, голова Асоціації рибалок України, проводив справжні розкопки у прибережному піску, я був переконаний, що знайдемо якийсь давній і несподіваним історичним реліктом він порадуне. Але крім кількох величезних мішків пластикових пляшок, битого скла і різного непотребу, які Олександрові вдалось "накопати", серед на-

збираного ним — цінностей прадавніх часів не було. А острови стали невпізнаними. Чистяков сміявся, коли говорив, що вони ніби помолоділи. Можливо, вже ні в кого не підніметься рука, щоб викинути порожню пляшку, чи забути після своїх відвідин гору сміття. До речі, в цей день на островах працювали люди, які ніколи не зустрічалися раніше, різні за віком, професіями — бізнесмени, художники, робітники... Були і "інтелектуали", які може вперше брали граблі чи лопату до рук, і ця робота їм явно сподобалась.

Микола КАРАМАШ
Еколог

Андрій Малишко

УКРАЇНО МОЯ

Запалали огні за долиною синього неба,
Самольоти гудуть, бо на захід фронти і фронти.
Україно моя, мені в світі нічого не треба,
Тільки б голос твій чути і ніжність твою берегти.

Як росли ми із малку? Скрипіла у хаті колиска,
Загасав каганець чи горіла воскова свіча.
Ти нам шлях показала, який під зірницями блиска,
І проміння багряне подібне було до мечка.

— Люлі-люлі, дитино, засни, мій синочку, нівроку,
Люлі-люлі, засни... — Так співали синам матері.
Ми ж виходили в ніч на закурену стежку широку,
І сестра наша, доля, вела од зорі до зорі.

Паровоз прогуде: може, з фронту вертають солдати?
Мо', й жита м квітувать? На отаву позве сіножать?
Повертались батьки на хвилину до рідної хати,
Щоб навчити синів, як гвинтівки на бій заряджать.

Журавлі пролетіли: а може, є вісті від брата
Із карпатських долин, з полинових потоптаних меж?
Розколось земля. Наставала велика розплата.
За лужком-бережком багряними картини пожеж.

То ішла революція в сірій тужавій шинелі
Із окопів грязьких, із-під куль на ромашкових шлях.
Гомоніли солдати: — Ми з'їли доволі шрапнелі,
Хай ще німець куштує за зритих снарядом полях.

Поминули літа. Зацвітає Шевченкова круча.
Домни плавлять метал. Подніпров'я колише човни.
Україно моя, напливає загрозлива туча
І дзюбати шуліки з чужої, як смерть, сторони.

В них на крилах не зорі барвисті, веселі, гарячі —
На підкриллі в них бомби і чорні зловісні хрести.
Спостеріг я вночі: загоряються очі юначі
І виходять полки на залізні й дубові мости.

І шуліки ті падають, полум'ям білим повіти,
Танки, димом закутані, трупом залізним лягли.
І трасуючих куль золоті розтікаються ниті.
Смерть за смерть ворогам! На шулік вилітають орли.

Я в Дніпра запитаю:
— Скажи мені, сивий Славуто,
Ти, забомблений сталлю, свинцевого звідав дощу?
І Дніпро заревів:
— Мною кривду стару не забуто,
А нової наруги я вічно катам не прощу!

Та й запінився дужий, і час пригадавши Батиїв,
І німецьких зажер в вісімнадцятім літі, в бою.
— Здрастуй, Києве любий! — І каже, всміхнувшись, Київ:
— Я чекаю на вас, я чекаю, як воїн, стою.

Україно моя, далі, грозами свіжо пропахлі,
Польова моя мрійнице. Крапля у сонці з весла.
Я віддам свою кров, свою силу і ніжність до краплі,
Щоб з пожару ти встала, тополею в небо росла.

1943 рік

музикант, засновник фестивалю “Країна мрій”
та “Зеленої толоки” **Олег Скрипка:**

“Кожен із нас перш за все цінує здоров'я своє та своєї родини, а воно прямо залежить від того, чим ми дихаємо, яку воду п'ємо, які продукти їмо — це проста істина. Тож екологія — одне з найважливіших питань сучасності.

І знаєте, кожна людина може долучитися до покращення екологічного стану країни, та й світу в цілому. Насправді, не можна покладатися на когось у вирішенні питань екології, усе залежить лише від нас. Адже всі ми прагнемо на повні груди вдихати свіже повітря, відпочивати на берегах прозорих річок, насолоджуватися краєвидами чистої та самотньої природи. Вірю, що незабаром так воно і буде.”

Правозахисник,
учасник дисидентського руху,
політв'язень, Народний депутат
України, Уповноважений
Президента України у справах
кримськотатарського народу

Мустафа Джемільов:

“Яким би я не піддавався репресіям та переслідуванням, я твердо можу сказати, що ніхто, ніколи і ні за яких обставин не зможе мене змусити відмовитися від виконання обов'язків, що накладаються честю, національною гідністю та громадянським обов'язком.”

ЦІНА ВІЙНИ

“Війни у різних точках планети 2014 року коштували життя 180 тис. людей і 14 трильйонів доларів.”

“Глобально інтенсивність внутрішніх озброєних конфліктів різко зросла, кількість вбитих у таких конфліктах людей збільшилася більш як у 3,5 раза — з 49 тис. 2010 року до 180 тис. у 2014-у. Економічні збитки від насильства досягли 14,3 трлн дол. або 13,4% від світового ВВП.”

“Через озброєні конфлікти 2014 року більш як 50 млн осіб були змушені залишити рідні місця. Це найвищий показник з часів закінчення Другої світової війни.”

(з доповіді австралійського Інституту економіки та миру)

Григорій Сковорода:

“...що може бути більш приємне, солодке і животворне, ніж любов? Хіба мені не уявляються позбавленими сонця і навіть мертвими ті, що позбавлені любові, і я анітрохи не дивуюся, що сам Бог називається любов'ю”.

“...хіба всі дарунки, навіть ангельська мова, не ніщо без любові? Що дає основу? — Любов. Що творить? — Любов. Що зберігає? — Любов, любов. Що дає насолоду? — Любов, любов, початок, середина і кінець”.

“Хороша любов та, яка є істинною, міцною та вічною. Любов ніяким чином не може бути вічною і міцною, якщо породжується тлінними речами, тобто багатством і т. ін. Міцна і вічна любов виникає із спорідненості вічних душ, які змінюються добродетельності тих, хто її гартує, а не тих, хто її руйнує. Бо як гниле дерево не склеюється з іншим гнилим деревом, так і між негідними людьми не виникає дружби”.

“Голова усього в людині є серце людське. Воно ж і є сама дійсна в людині людина, а усе інше є зокілля. А що є серце, як не душа? Що є душа, як не бездонна думок бездоння? Що є думка, як не корінь, сім'я і зерно усієї нашої зовнішньої плоті, крові, шкіри й іншої поверхні? Серце — корінь життя і обитель огню і любові”.

Микола Амосов:

“Ідеологія для України”, 1997 рік:

— Про мораль зрілого суспільства, мабуть, говорити не варто: заповіді. А ось цінності — предмет серйозний. Альтернативи я вже перераховував. Звичайно, потрібні доброта, працьовитість, “духовність” (як набридло це слово! Сказали б просто — Бог!). Важко знайти рівновагу між особистим і колективним, між свободою і рівністю. Думаю, що компроміс визначиться сам по собі, якщо буде хороша демократія, що забезпечує свободу громадського життя і зарегульовані (податками!) особисті доходи. Зовнішнім вираженням цього компоненту зрілого суспільства можуть слугувати два вимірювані показники: благодійність та злочинність.

“Про природу людини”, 1992 рік:

— Ідеологія — предмет винаходів, як і техніка. Для цього потрібно виділити з моря образів узагальнене поняття, позначити його словами, натренувати повтореннями й авторитетами, поки слово не стане відчуттям-переконанням. За ними потім оцінюється світ і приписуються дії — “це — добре, це — погано”, “слід — можна — не можна”. Матеріалом для узагальнень слугують альтернативи і спостереження за людьми. Такі, наприклад: рівні люди чи ні? Якщо ні, то законна влада сильного, розумного, багатого. Якщо рівні — то демократія. Власність: “моє” або “наше”? Особисте або спільне? Так само і праця: окрема або колективна. “Око за око” або непротивлення злу? Свобода або покірливість? Агресивність або терпимість? Нарешті, матерія або Бог?

Авіцена 1000 років тому:

“Найкраща вода — це вода джерел, але не всіх джерел, а тих, що протікають по чистій землі, в фунті якої не переважають ніякі сторонні властивості і якості, або по кам'янистій землі, яка краще зберігається від загнивання земного гнилля. Але земля, що складається із чистої глини, краща, ніж кам'яниста. Добра вода не із всякого чистого джерела, а такого, яке разом з тим і тече, і не будь-якого текучого джерела, а джерела, що тече і при цьому відкрите для сонця і вітрів, бо це одна із якостей, завдяки яким проточна вода набуває достоїнств”.

РОЗПОЧАВСЯ КОНКУРС МОЛОДІЖНИХ ВІДЕОРОБІТ

З 5 червня 2015 року молоді люди з усього світу запрошуються до участі у Глобальному молодіжному відеоконкурсі зі зміни клімату задля того, щоб поділитися їх досвідом та роботою у напрямку боротьби з цією проблемою.

Два переможці отримають можливість відвідати Конференцію ООН зі зміни клімату (COP21), що відбудеться у грудні цього року у Парижі, Франція. Учасники в якості відеореporterів та реporterів зможуть приєднатися до команди по зв'язкам з громадськістю Рамкової конвенції ООН про зміну клімату.

Учасники мають надіслати відео про свою участь у боротьбі зі зміною клімату, основні результати цієї діяльності, успіхи у

подоланні кліматичних змін на локальному рівні та способи, за якими до цього процесу може доєднатися молодь з усього світу.

Цей відеоконкурс організований у партнерстві Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату, Програми малих грантів ПРООН-ГЕФ та Телебачення задля навколишнього середовища (TVE).

У конкурсі можуть брати участь молоді люди віком від 18 до 30 років.

Роботи необхідно подати до 17 серпня 2015 року.

Відвідайте сторінку <http://bit.ly/1djwU9p>, щоб детальніше дізнатися про конкурс та завантажити власне відео. У Твіттері конкурс проходить за хештегом #Video4COP21.

ОСЬ І ЗАВЕРШИЛИСЯ ПІЛОТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИБЕРЕЖНО-ВОДНОЇ ФЛОРИ НА ЖИТОМИРЩИНІ

Житомирщина славиться багатими природними ресурсами. Унікальність та строкатість природних екосистем та ландшафтів, багате видове різноманіття зумовлені численними водними артеріями, які густою сіткою пронизують дану територію. Територією області протікає 221 річка загальною довжиною 5366 км. Саме тому на території регіону після лісових типів екосистем переважають вологі прибережно-водні. Споконвіків місцеві жителі гармонійно і раціонально використовували природні ресурси даного регіону. У давні часи велику роль тут відіграло збиральництво. Люди жили за рахунок дарів природи, які не вирощували спеціально, а збирали те, що виростила для них природа. Але агропромисловий прогрес та ріст населення змінив пріоритети і місцеве населення втратило багато знань про властивості більшості рослин. Поряд із цим малі річки України все ще залишаються маловивченими, тоді як проблема втрати біорізноманіття прогресує і ми ризикуємо втратити не лише окремі види, а і цілі природні комплекси, так до кінця не вивчивши їх властивості та не оцінивши всієї цінності.

Для того, щоб запобігти цій пробілі Програмою малих грантів Глобального екологічного фонду було підтримано проект, спрямований на збереження та відновлення природного різноманіття в басейні річка Мика. Метою проекту було дослідити фіто різноманіття прибережно-водних комплексів р. Мика та посприяти поширенню практичних методів збереження та відновлення природного біорізноманіття. За результатами досліджень, які проводилися з серпня 2014 року по червень 2015 року, було складено конспект флори прибережно-водної рослинності р. Мика, який включає більше 60 видів. У конспекті також зазначено природоохоронний статус та значення цих рослин. Виявилось, що більшість цих видів рослин мають важливе практичне значення і широке застосування. Чимало з них мають лікарське, харчове, кормове, будівельне, фітомеліоративне та інше значення.

Хто б міг здогадатися, що прибережно-водні комплекси —

це грядка, створена самою природою. Тут ви можете знайти інгредієнти для найрізноманітніших страв. Кореневища таких рослин як сусак зонтичний, стрілиця звичайна, рогіз, і навіть очерет можуть бути висушені і перемелені на борошно, з якого можна виготовляти хліб, коржі, бісквіти та інші страви. Сурогат кави можна виготовити з кореневищ того ж сусака, рогозу або очерету. Ніжні молоді пагони рогозу можуть замінити спаржу. А насіння лепешняка великого можна використати для приготування каші.

Водяний горіх — це рідкісна рослина, занесена в Червону книгу України, але називається вона горіхом не просто так — витягнувши рослину з води, можна побачити багатогранну тверду шкарлупу, розламавши яку, ви отримаєте ядро горіха, яке дуже смачне і поживне. Водяний горіх широко вживається в їжу у східних країнах, де його називають "чилім". Серед широко розповсюджених лікарських рослин на р. Мика ви знайдете лопух справжній, череду трироздільну, сусак, сідач коноплевий, кушир занурений, підмаренник чіпкий, хміль звичайний, м'яту, рогіз, чистець болотний, комиш, латаття біле, глечики жовті та багато інших. Є серед цих рослин і отруйні, тому варто бути обережними.

Як будівельний та плетивний матеріал для виготовлення предметів побуту і сувенірів можуть бути використані очерет, рогіз, комиш, лепешняк тощо. Для укріплення берегів використовують лепешняк великий та очерет звичайний, який ще є і біофільтром, і може бути використаний для очистки води від різноманітних забруднень. Індикатором чистої води є жабурник звичайний. Є серед цих рослин і рідкісні, які занесені в регіональні, національні і навіть міжнародні червоні списки, зокрема сальвінія плаваюча, латаття біле, леерсія рисовидна та водяний горіх, про яких вже йшлося вище.

Отже, види прибережно-водних комплексів мають широке практичне застосування. Саме тому при збиранні рослин для своїх потреб варто дотримуватися певних правил для

збереження природних видів та запобігання зменшення їх популяцій:

- при збиранні трави стебла зрізують на деякій відстані від землі, не вириваючи рослини з корінням, кореневищами і цибулинами, тому що це призводить до швидкого винищення рослини;
- не можна обривати все листя, а лише нижні листочки, залишаючи верхні, збираючи їх при повному розпусканні, під час бутонізації і цвітіння, інколи у період плодоношення;
- кору заготовляють у період посиленого весняного руху соків, а бруньки до появи перших зелених листочків і тільки із зрубаних гілок, використовуючи в основному повалені дерева після проведення рубок;
- підземні частини рослин викопують після досягання й осипання насіння для забезпечення насінневого відновлення, залишаючи також частину кореневищ, коріння, бульби і цибулин, особливо тих видів, які відновлюються виключно вегетативним способом і молоді екземпляри для дорощування;
- при заготівлі квіток і суцвіть не можна обрізувати великих пагонів і ламати їх, слід залишати їх для відновлення рослин, особливо тих, що розмножуються виключно насінням;
- при заготівлі плодів (ягід) й насіння збирати їх вибірково в міру повного дозрівання, а плоди шипшини — за кілька днів до повного дозрівання.

Крім того, багато цінних лікарських та їстівних видів рослин, занесені до Червоної книги України. Такі види охороняються законом, за їх зривання передбачається штраф.

Проведені дослідження мають велику практичну цінність, оскільки по-перше показують широкому загалу значення та важливість збереження прибережно-водних комплексів, а по-друге — можуть стати основою для наукового обґрунтування щодо створення об'єкту природно-заповідного фонду на території р. Мика.

Олена КОЗАК

4 червня 2015 року було підведено підсумки Всеукраїнського дитячого конкурсу "Друге життя побутових відходів" в рамках щорічного Всеукраїнського дитячого екологічного форуму, організованого Партнерською мережею "Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні" за підтримки Програми малих грантів Глобального екологічного фонду та Програми Розвитку ООН в Україні, Міністерства екології та природних ресурсів України. Конкурс сприяв поінформованості школярів про існуючі екологічні проблеми, пов'язані з побутовими відходами, та вихованню активної громадянської позиції у справі відповідальності за стан довкілля.

У конкурсі взяли участь більше ніж 150 дітей молодшого та середнього шкільного віку з різних куточків України. Особливо активними виявилися школярі з Луганської, Донецької та Рівненської областей. Журі конкурсу було дуже важко визначити 10 найкращих серед такого розмаїття чудових та креативних робіт.

Врешті, перше місце судді віддали Артуру Молодчаному з Тернополя. Замість того,

ПЕРЕМОЖЦІ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ДИТЯЧОГО КОНКУРСУ "ДРУГЕ ЖИТТЯ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ"

аби викидати папір, хлопець використовує його творчо — виготовляє корисні речі з паперових трубочок. Так, на своїй персональній шкільній виставці він представив ряд власноруч створених виробів: кошики, вази, підставки для олівців, сувеніри та прикраси. Таким чином, говорить Артур, він виконує кілька важливих речей: береже природу, зменшує кількість сміття, створює подарунки для рідних та друзів й вдосконалює власні вміння, які можуть знадобитися йому в майбутній професії.

Друге місце дісталось Павлу-Вадиму Козловському зі Львова, котрий розробив технологію очистки води за допомогою фільтру з використаних ПЕТ-пляшок. За допомогою подрібненого пластику можна здійснювати попереднє очищення води і, таким чином, значно подовжувати роботу домашніх фільтрів. Таку технологію, зазначає переможець, можна використати у польових та побутових умовах, а також в екстремальних ситуаціях.

Софії Онишук з Бердичівського району Житомирської області журі віддало третє місце. Дівчинка власним прикладом доводить, як можна значно зменшити кількість сміття, якщо використовувати поліетилен для різноманітних виробів. Із поліетиленової стрічки вона виготовила цілу колекцію аксесуарів: сумки, килимки, прикраси, підставки. Викинуті пакети переробляються тисячоліттями, натомість, каже Софія, цей матеріал є довговічним, простим у викорис-

танні, дешевим й може дуже довго слугувати у якості корисного виробу.

Також, до десятки найкращих увійшли роботи Микити Парубця (м. Запоріжжя), Алевтини Сиротюк (Херсонська область), Тетяни Поливчук (Житомирська область), Ірини Шевченко (м. Тернопіль), Лізи Огороднійчук (Житомирська область), Аліни Яворської (Рівненська область) та Демченко Дарії (м. Черкаси). Учасники довели, що вторинні матеріали можна

використовувати з користю як для себе, так і для навколишнього середовища.

10 переможців конкурсу отримали почесні грамоти та цінні подарунки. Також журі визначило цілу низку учасників, які отримають грамоти за активну участь у конкурсі та захоплювальні призи.

Організатори конкурсу щиро дякують за активну участь та вітають переможців конкурсу!

Валентина КИРИЧЕНКО

Учень 9 класу запорізького навчально-виховного комплексу "ОСНОВА" Микита Парубець:

На уроці екології рідного краю я почув, що слово "екологія" в перекладі з грецької означає "вчення про дім".

Озираючись навкруги, я зрозумів, що в нашому "домі" — на планеті Земля, не все гаразд. За останні десятиліття сталося багато катастроф з вини людини. Вибухи атомних станцій, аварії нафтових танкерів в океанах, зникнення видів рослин та тварин тощо. Страшно уявити скільки бід наробила людина за недовгий час свого існування на планеті!

"Все пов'язано з усім" — так каже один із відомих екологів Б. Коммонер. Важко придумати щось простіше та зрозуміліше, адже забруднення водою, повітря, зменшення кількості рослин вплине на здоров'я людини.

Я вирішив в міру своїх можливостей зробити щось для покращення екологічного стану свого міста. Особливо мене зацікавила проблема накопичення пластикових виробів. Пластмасові пляшки, одноразовий посуд не потрібно шукати, він знаходиться біля наших домів, у посадках, у школі, будь-де. Знаючи, що пластик не роз-

кладається століттями, можна припустити, що через декілька десятиліть місця для його зберігання вже не буде. Генератором ідеї вирішення проблеми пластикових відходів стала моя бабуся. Вона робить декоративні поробки для свого дома. Я з братом Стасом вирішив долучитися до цієї роботи та зробити її сімейною традицією. Для виготовлення декоративних прикрас ми використовуємо порожні канистри, пляшки, гуму. Матеріал збирали на вулиці, потім нам стали допомагати сусіди, однокласники. Кількість поробок стала такою, що ми вже не могли вмістити їх на своєму подвір'ї. Тоді брат запропонував віддати свої вироби в дитячі садки. Класний керівник, Тетяна Василівна, познайомила нас з вихованцями дитячого садку. Ми розказали дітям про шкоду пластика та подарували свої поробки. Малюкам, здається, було цікаво. А ми думаємо, зробили непогану справу.

Ми зрозуміли, що покращення природи, її охорона — справа кожного. Кожен, не зважаючи на вік, може змінити світ, зробити його краще. Адже, це не важко!

Учениця 8-Б класу Каховської загальноосвітньої школи I—III ступенів № 4 Алевтина Сиротюк:

Питання екології, збереження оточуючого середовища — це нагальна проблема моєї планети. Усе більше автомобілів з'являється на дорогах, що спричиняє отруєння повітря. Зростає кількість побутових відходів: за межами міст виростають гори сміття, яке не перероблюється. Усе це не тільки забруднює міста та села, а ще й спричиняє страшні хвороби.

Проте все більше людей починають замислюватись над тим, що можливо зробити для планети. Звичайно, глобальні проблеми не можуть вирішити прості люди. Я бажала б, щоб кожен почав із себе. Обгортка, кинута до смітника, а не під ноги — це вже вчинок.

А що ще під силу зробити кожному з нас? Сортувати відходи, виключати світло, коли нікого немає в кімнаті. А ще можна давати життя старим речам.

Ось і я зробила спробу творчо використати нитки, що залишилися від колишнього захоплення бабусі, а також розпустила старі плетені речі, які збиралися викидати. Використовуючи схеми з часопису, сплела ковдру для молодшої сестрички. Таким чином старі нитки знайшли друге життя у напружод гарній домашній ковдрі.

Якщо кожен з нас згадає, скільки шкоди він заподівав природі, спробує стати мудріше і турботливіше у своєму ставленні до неї, то наша рідна земля, наша "зелена планета" буде існувати набагато довше.

Учениця 3-Б класу Романівської гімназії с.м.т. Романів Житомирської області Тетяна Поливчук:

Я живу на чудовій планеті Земля, дихаю чистим повітрям, ходжу по родючій землі. Як же я хочу зберегти цю неповторну красу!

Кожен у своєму житті використовує пляшки з пластику. На уроках вчителька нам розповідала про його шкідливість. Я з матусею вирішила зробити пальму із порожніх пляшок. Мої рідні підтримали нашу ідею і почали майструвати різні вироби із відходів і непотрібних матеріалів. Спільними силами ми створили чарівний світ на нашому подвір'ї. Він казковий не лише тому, що гарний, а й чистий. Мені дуже приємно до-

помагати природі, а тим самим і рослинам, своїм домашнім тваринкам, близьким людям. Я сподіваюсь, що моє подвір'я приверне увагу сусідів, звичайних прохожих і навчить їх бережно ставитись та захищати навколишнє середовище.

Я за чисту планету! Я за здоровий спосіб життя! Об'єднуємося всі разом навколо майбутнього на Землі! І давайте пам'ятати, що Земля — не рабиня наша, а мати. Сонце — не вітчим, а рідний батько. Ліси — наші брати, річки — сестри. Дощі, вітри, сніги — добрі гості. А ми на своїй планеті — не тимчасові мешканці, а мудрі господарі!!!

Мир і війна... Ці два слова давно і міцно в людина завжди жила з мрією про мир. Навіть на війну вона йшла з думкою про її закінчення і повернення до мирного життя. В принципі, війна споконвічно далека сутності людини. Вона ґрунтується на найнижчих її почуттях. Навпаки, стан миру адекватний соціальній природі людей. Мир завжди був необхідною умовою продовження людського життя. У сучасну епоху він стає неодмінною умовою самого існування людства, безальтернативним способом життя і діяльності людей. Тому це питання так актуальне сьогодні.

Мрія про мир супроводжувала людину на всіх ступенях цивілізації. Так, в античному світі існувало уявлення про золоте століття: “без мечів і військових вправ”. Стародавній китайський філософ і політичний діяч Мо-цзи закликав домагатися установа відносин між усіма людьми на принципах “загальної любові і взаємної вигоди”. Уявлення про загальну гармонію міститься, зокрема, в “Авесті” (від IX ст. до н. е. до III ст. н. е.) — священній книзі стародавніх персів. Минуле людей зображується як час достатку, спокою і миру. В ідеальній державі Платона немає внутрішніх військових зіткнень. Августин Блаженний виступав проти будь-якого насильства і визнавав ідеалом християнства вічний мир.

Церква зіграла величезну роль у припиненні міжособистих війн, що у період раннього середньовіччя були лихом для населення. Християнська церква була ініціатором установа так званого Миру Божого — днів, коли припинялися міжособисті. Ці дні були пов’язані з міфічними подіями з життя Христа, з найважливішими релігійними святами, воєнні дії не велися також у дні, призначені церквою для міркування і молитви в період святвечора і посту. Порушення Миру Божого каралося штрафами, що доходили до конфіскації майна, відлучення від церкви і навіть тілесних покарань. Сліди Божого Миру зустрічаються й в історії Київської Русі. Так, київський князь Володимир Мономах умовляв князів не проливати християнської крові у Великий піст.

Нове слово про мир сказав буржуазний гуманізм. Серед ранніх буржуазних гуманістів найбільш ревним поборником ідеї миру був Еразм Роттердамський. Він проголошував: мир — “джерело, батько, годувальник, множувач і захисник усього найкращого”. Себастьян Франк пов’язував перемогу справедливості із становленням загального миру на землі. Ян Амос Коменський закликав “усунути будь-яку можливість повернутися до ворожнечі і війн, необхідно заборонити зброю”, “гармати... перелити на дзвони, якими складають народ, чи на музичні інструменти”. Широковідомий проект забезпечення загального миру Шарля Ірині де Сен-П’єра, який вважав, що застава миру полягає у запереченні державою застосування зброї і розв’язанні всіх спірних питань шляхом переговорів.

Жан Жак Руссо в трактаті “Судження про вічний мир” підкреслював, що для здійснення вічного миру потрібно, щоб особисті інтереси гармоніювали з загальними, щоб кожний бачив у благополуччі усіх вище благо для самого себе. Переконаним супротивником війн був Вольтер. Він вважав, що єдиний вічний мир, що може бути встановлений людьми, є релігійна терпимість. Французький філософ-матеріаліст Дені Дідро вбачав єдину можливість установа вічного миру в ліквідації монархічного ладу, де б він не існував, і в захопленні загального прогресу волі.

І. Кант вперше висловив здогад про об’єктивну закономірність, що веде до встановлення вічного миру, про неминучість створення на мирних засадах союзу народів. Рух до миру — нескоримий поступальний рух у суспільному розвитку, це історична необхідність.

Отже, мислителі різних епох засуджували війни, жагуче мріяли про вічний мир і розробляли різні аспекти проблеми загального миру. Аналіз літератури свідчить, що мир як явище в міжнародних відносинах розуміють по-різному. Поширення ставлення до миру як до ідеалу і вищої цінності людства свідчить про зростаючу цілісність людського співтовариства, плюралізм, бо тлумачення миру є, крім всього іншого, проявом розмаїтості, суперечливості сучасної цивілізації.

День сьогоднішній — це час не тільки загального зростання масштабів людських перетворень, а й час, коли ці перетворення набувають загального характеру, стають подіями в житті всього людства. І підтвердженням цьому — події на Сході України.

Тенденція до глобалізації охоплює суспільні відносини, політичні, національно-державні зв’язки. Якщо зближаються країни і регіони, матеріально-економічні системи, то і вся система світових суспільних відносин перебудовується.

Одним з найбільш виразних проявів глобалізації суспільних конфліктів у ХХ ст. виявилися світові війни. На жаль, війни супроводжують всю історію людства і в ХХІ столітті. З 3500 р. до н. е. лише 292 роки людство жило без війни. В інший час вирували 14 тис. 530 війн. Різні це були війни за своїми масштабами і

брані в другій світовій війні, реально відчули свій зв’язок, свою неподільність. Ще більше людство відчувало своє єднання перед реальною загрозою атомного й екологічного апокаліпсиса. Підвівши себе до самознищення, заглянувши в загальну безодню небуття через реальну загрозу спільної смерті, людство сприйняло свою єдність, забажало миру. Саме цю цілісність світу, породжену загальним лихом і загрозою, можна характеризувати як негативно-конфліктну цілісність. Звичайно, негативна цілісність світу не є ще дійсне єднання людей. Коли в будинку пожежа і люди її гасять, то в боротьбі за порятунок вони звичайно об’єднуються. Але якщо в них немає глибинних творчих загальних інтересів, то це об’єднання може бути нетривким і короточасним. В усякому разі, воно аж ніяк не гарантує, що після перемоги над вогнем люди

людства. З огляду на цю обставину, негативну цілісність миру ми б охарактеризували як антропогенативну цілісність світу, маючи на увазі, що в основі її лежить людське життя.

Через загрозу людському існуванню, що виникає завдяки глобальним процесам сучасного світу, певним чином змінюється зміст таких явищ, як цінність людського життя. Людське життя в його безпосередньому значенні, відтворення цього життя завжди були найпершою цінністю для людини, природною передумовою всієї її діяльності. Але яка природа цієї цінності, де її джерела? Відповідаючи на ці питання, можна сказати, що людське життя, його поява, відтворення завжди були передумовою суспільного буття людини, це цінність, дарована самою природою. Людина її не завоює, вона дається йому самим фактом його народження, як деяка даність буття, від нього незалежна. Звичайно, соціальна діяльність людини впливає на саме життя, її відтворення. Але в цілому, саме людське життя і механізми його відтворення перебували за межами безпосередньо суспільних дій і зіткнень.

Вже всім зрозуміло, що в умовах загрози термоядерної війни (екологічної катастрофи) людське життя, його збереження, відтворення стали функцією людської суспільної діяльності. Звичайно, природні механізми людського життя діяли і діють. Але збереження життя кожного індивіда і людства як роду виявилось в прямій залежності від діяльності людей як суспільних істот. В можливостях людей, в межах вибору їхньої діяльності виявилась сама можливість збереження або знищення життя. Усе це означає, що в характеристиці цінності життя відбулося своєрідне зрушення: життя, дароване природою, перетворилося в природно-суспільну цінність, перетворилося на чітко виражену нову соціальну якість.

У свідомості людей укоренилась проста думка: саме від нашої власної діяльності, від нашої розсудливості або нерозсудливості, від нашої далекоглядності або недалекості залежить збереження кожної людини, людства як роду, тобто збереження всієї людської цивілізації. Водночас тенденція до глобалізації конфліктів і війн при всіх їх негативних впливах на людину не має фатального характеру, не свідчить про безсилля людини. Гостре відчуття цінності людського життя в умовах загрози, відчуття єдності людства розбудили інстинкт людського самозбереження. Це знайшло вираз у переконанні, яке все більш поширюється, що певні кроки людина робити не повинна. Дістало розвиток загальносвітове вето на деякі дії держав, партій, народів, класів. Це вето стає реальною силою, яка виступає проти атомної зброї і її застосування, і це певною мірою тримає світ у межах мирного існування. Глобалізація світу з його тенденціями до конфліктності значною мірою розвинула людське в людині, почуття спільності людей, посилила інстинкт самозбереження людини і людства. Усе це означає крок у розвитку людини, зростання її впливу на світове співтовариство.

Отже, необхідно виробити такі принципи мирного співіснування, що виражалися б у визначеному світопорядку, тобто ряд держав повинні взяти на себе відповідальність за формування і підтримку цього світопорядку; за прийняття договорів і угод про правила поведінки; створення міжнародних інститутів, покликаних запобігати війнам, забезпечувати мирне співіснування держав. Необхідно виробити новий нормативний підхід, що розглядає би війну як абсолютне зло у загальнолюдській моралі, як явище, неприпустиме у цивілізованому суспільстві, а головне — необхідно, щоб винні за насильственні дії, вчинені в процесі реалізації помилкових, невинуватих, руйнівних за своїми наслідками дій, несли відповідальність, навіть якщо такі дії починалися з гуманних цілей. Крім того, необхідно об’єднатися тим державам, що втілюють і розвивають принципи мирного співіснування і співробітництва, державам, зацікавленим у мирі, оскільки рішуче відмовлення від збройного насильства диктується не тільки геополітичними інтересами, а й гуманізмом, тим що піднімає людину над природним царством. Все це надихає на подальше дослідження цієї сфери соціального буття людини.

Наталія ФРОЛОВА

Ці два слова давно і міцно ввійшли в історію усіх — великих і малих — народів Землі. Вони позначають явища, первинне значення яких постійно зростає. У сучасну епоху мир і війна визначають життя і саме існування вже не тільки великих мас людей, цілих народів, а й всього людства.

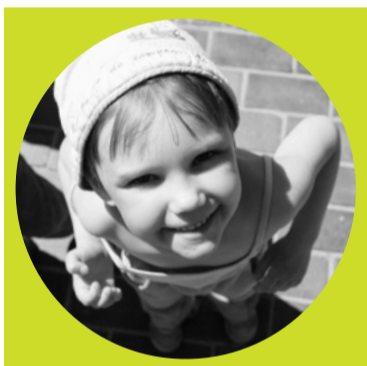
тривалістю, але безперечно, що в ХХ ст. соціальна масштабність війн піднялася на порядок, вони захопили цілі континенти, мільйони людей. Так що сумнівною славою винаходу світових війн як загальних потрясінь суспільних відносин людство зобов’язане саме ХХ ст. Глобалізація суспільних відносин проявилася й у своєрідній тенденції до глобалізації локальних військових конфліктів.

Завжди і скрізь війни виступали як трагедія людства, завжди і скрізь вони були пов’язані з людськими жертвами. “Рекордсменом” щодо цього виявилось ХХ ст. Тільки перша і друга світові війни “коштували” людству десятки мільйонів людських життів. Причому серед втрат стрімко зростає кількість жертв із числа мирного населення. Що ж до перспектив можливих атомних конфліктів, то тут підрахунки людських жертв взагалі втрачають смисл. В атомній війні не буде ні переможців, ні переможених, вона не знає розходжень між правими і винними — вона однаково згубна для усіх.

Імовірно, один з парадоксів нашого часу полягає в тому, що люди Землі відчули свою спільність не стільки в результаті своєї творчої сукупної діяльності, що було б природним і нормальним, скільки в результаті того, що вони зіштовхнулися в загальному протистоянні. Більше 60 держав, що зійшлися на полі

самі не перетворять своє життя на пекло. Якщо ж у них виникають загальні творчі інтереси і цілі, якщо самим своїм життям вони підводяться до висновку, що інакше, як у мирі і спільності, вони жити не можуть, тоді форми їхнього об’єднання, перевага загальних інтересів над егоїстичними пристрастями стають міцною і визначальною тенденцією їхнього життя. Тоді і загальна боротьба із соціальними “пожежами” стає не просто змушеною необхідністю, а природним вираженням глибинної сутності людського родового буття.

ХХ століття і наші часи знайшли нові грані взаємозв’язку людини і людства. Цей взаємозв’язок знайшов вираз у розумінні загроз, небезпек сповзання до тієї безодні, що розверзлась перед людством і перед кожною людиною. Адже час показав, що можуть загинути не тільки окремі люди, може загинути весь людський рід. Ця загроза небуття ніби зрівняла людський рід і кожну окрему людину, показала їхню тотожність, довела, що кожне людське життя — це і є основа, сама суть життя людства, а не просто епізод, дрібний штрих у безупинній, масштабній еволюції, адже, якщо не буде окремих людей, якщо вони загинуть, то і людства не буде. Іншими словами, глобальність конфліктів і загроз виявила глибинну пов’язаність кожної людини і всього

А ПОРУЧ — ВІЙНА...

Фотовернісаж
Андрія БУБЛИКА

“Смарагдове місто”, “місто-казка” у Святогірську Донецької області — так називається центр соціальної реабілітації для дітей-сиріт. У мирний час тут позмінно відпочивали і навчалися самостійно жити діти з непростими долями. Однак, минулого року центр став домівкою для дітей, переселених з зони АТО. Сьогодні понад 500 дітей віком від 3 до 17 років ховаються тут від страхів війни.

Центр не був розрахований на постійне проживання такої кількості дітлахів. Попервах одяг та взуванку потрібно було не просто діставати, а добувати. На сьогоднішній день все ще існує багато проблем і з медикаментами (декілька дітлахів є ВІЛ-інфікованими), і з одягом, і з засобами особистої гігієни. Центру вже надають активну підтримку благодійні фонди, компанії, волонтери, але чимало проблем залишаються невирішеними.

Компанія Кока-Кола разом з іншими благодійниками вже вшосте за останні пів року завітала до цього центру. Співробітники компанії і волонтери вкотре приїхали до дітей, щоб привезти необхідні речі і дізнатись про потреби закладу. Спільними зусиллями вже вдалося забезпечити центр сезонним одягом та взуттям, спортивним обладнанням, професійною сушильною машиною, наборами для творчості, тощо. Крім того, компанія разом із Мистецьким Арсеналом організувала 40 вихованцям закладу поїздку до Києва, а напередодні Великодня проводила майстер-клас з писанкарства. Крім того, нещодавно співробітники компанії разом із небайдужими активістами влаштували справжній випускний бал для цьогорічних випускників — вдягнули 38 хлопців і дівчат у костюми та сукні, зробили зачіски та макіяж і створили незабутню атмосферу свята.

І незважаючи на те, що вже довелося пережити і побачити дітям, вони все ж не втратили почуття радості та вдячності. Деякі діти навіть знайшли нових друзів серед волонтерів і підтримують контакт з ними у соціальних мережах, товаришують та діляться останніми новинами.

Звичайно, неможливо повернути дітям того, що у них вкрала війна. Але ще можливо повернути вогник в їхні очі, подарувати підтримку, любов та тепло, щоб вони відчули себе нарешті в безпеці та з вірою дивилися у майбутнє.

Андрій БУБЛИК

НА ЯСНІ ЗОРІ І ТИХІЙ ВОДИ, АБО ПРО ДОНЕЦЬКИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

*Ой визволи, Боже, нас,
всіх бідних невольників
З тяжкої неволі,
З віри бусурменської,
На ясні зорі,
На тихі води,
У край веселий,
У мир хрещений!
(Дума про Марусю Богуславку)*

До моєї тітки в село Угловату на Черкащині переїхала родина з окупованої частини Донеччини.

Російськомовні. В українське село. В глибинку.

Сільрада виділила їм пусту хату.

Там бабця жили, та вже не стало їй. Тільки рушники на фотографіях на стіні залишилися. Знаєте сільські фотографії? Там де дід з бабою молоді поруч, а тут же фотка де онука на велосипеді з бантиками, і син в армії у картузі, і чиєсь весілля, і чиєсь похорони, і родина з немовлятком на руках — купа фотографій в одній рямці під шклом.

А ще в хаті стіл старий дубовий від прадіда, мисник під тюлем коло печі, шафка та ліжка, та диван старий, та лавки коло столу. А ще вишивки на стінах. І нікого. Тільки домовик спливає в куточку стиха. Пуста хата, покинута.

А в наших селах таких є багато. Взагалі на тітчиній вулиці залишилося якщо із п'ять заселених хат то добре.

Потікала молодь із села, поїхала в менеджери і дистрибутери найматися, та так і не повернулася.

От і стоять хати, заростають двори і городи.

А місця золоті! Земля чорна і масна — на хліб можна замість масла і ковбаси класти. Ну то я жартую.

Городи над річкою, рибка і природа. Ну що я вам про сільську пастораль розкажу? Ви і самі мабуть у селі придивилися собі дачку і раз на рік туди з родиною приїдете під грушкою посидіти і картопельки молоді з редисочкою на повернути. А ще у сусідки баби Олі молочка від корівки спожити собі на здоров'я.

Ну та це влітку у відпусточку добре. А весь рік у селі працювати треба. А як до цього незвичний? Біда?

Ха! Ми ж ми — українці. То не біда для нас, то перехід на вищий щабель існування.

От зараз на прикладі донецьких переселенців я і розкажу.

От приїхали із клунками на стареньких жигулях на останніх краплях бензину. В хату зайшли, сіли на старий диван і на ліжка і на лавку, і зажурилися.

Бо ще вчора мали квартиру, роботу, спокій, майбутнє. А тут? Нічого немає. Навіть поїсти ні з чого зварити.

Коли це — стук, стук в двері!

Як у казочці про солом'яного бичка. Тільки не вовк і не ведмідь з лисичкою, а сусіди з вулиці, та з іншого кутка, та з усього села.

Той мішок картоплі на кравчучці везе, та — цибулю і бурячків з погріба, той — сало і тушонку домашню, а та — каструлю борщу гарячого з квасолею і хлібчик домашній. А той причеп дров для печі привіз.

А потім білизну, подушки, фіраночки, відра і ложки, та і віника при-таранили.

Геть чисто як придане на весіллі. Все що треба.

Не без того що і копійочку давали. То взяти не соромно — то не милостиня. То — толока українська. Наша національна традиція.

Не красти і грабувати, а допомагати сусідам.

Дивляться донецькі на черкащан і дивуються. От ніби бандерівці і хвастисти прокляті, що і печатки ніде ставити, а виявляється найкращі і найдобріші люди на землі. А в московському телевізорі розказували про людожерів і катів кривавих. Може набрежали їм? Га?

Коротше, дзвонить тітка вчора і розкажує які хороші сусіди у них з'явилися.

І кладочку на ставку нову зробили, і порядок в хаті і коло хати. І на городі працюють і на роботу ходять. І є з ким поговорити, і дітки їхні в школу пішли. А працювати на землі виявилось не тяжче ніж під землею в шахті.

І хата не пуста знову. І котик прибився. Якраз такої масті як і домовик. Граються разом у запічку.

А вчора господар новий "донецький" тітці коропа приніс — сам наловив і сусідам пороздавав. Просто так.

Навчився і він толоки української.

Видно земля наша добре впливає і лікує душі людські.

Не тільки світу, що в телевізорі виявляється.

Ну та ми про це з діда прадіда знаємо, тільки забули трошки.

Сашко ЛІРНИК

СТРАТИ, ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ ТА КАТУВАННЯ

Доповідь ООН про порушення прав людини на Сході Організація фіксує та перевіряє всі звернення та випадки злочинів проти населення.

У Донецьку та інших охоплених війною містах масово порушуються права людей Управління ООН з прав людини оприлюднило нову доповідь з детальним описом серйозних порушень і зловживань правами людини, що продовжуються на сході України. Попри так званий режим перемир'я, у доповіді відзначаються продовження обстрілів, випадки страт, незаконних затримань та ув'язнень, жорстокого поводження та насилля, торгівлі людьми, відсутність справедливості і відповідальності, а також неможливість захистити свої соціальні та економічні права для п'яти мільйонів мешканців зони конфлікту, пише BBC Україна.

"Навіть при зниженні рівня бойових дій, вбивства та поранення мирних жителів продовжуються. Ми задокументували тривожні повідомлення про позасудові страти збройними групами та досліджуємо схожі заяви щодо збройних сил України. Ми маємо також жакливі звіти про катування та жорстоке поводження із затриманими як зі сторони збройних груп, так і правоохоронних органів України", — заявив Верховний комісар ООН із прав людини Зейд Раад аль Хуссейн.

У доповіді також відзначається, що вплив конфлікту на економічні та соціальні права

мирних жителів продовжує бути колосальним. "Мільйони простих жінок, чоловіків і дітей в Україні зазнають величезних труднощів, насильства і живуть у страху вже більше року. Занадто багато з них втратили будинки та засоби до існування, а їхнє життя ламається без жодних ознак правосуддя, відповідальності, компенсації або відшкодування", — заявив Верховний комісар ООН з прав людини, коментуючи останню доповідь щодо України. Автори доповіді також звертають увагу на ізолюваність мешканців територій, підконтрольних збройним групам. За даними ООН, літні люди, особи з інвалідністю, сім'ї з дітьми та інституціоналізовані особи позбавлені доступу до базових соціальних послуг і мають великі обмеження у пересуванні через жорстку систему перепусток. Крім того, зауважується в документі, при оформленні перепусток люди можуть стикнутися із проявами корупції та тривалими затримками. ООН зазначає порушення і у неохоплених війною регіонах: досі не покарані винні у розстрілах на Майдані та у заворушеннях в Одесі, ситуація в Криму залишається тривожною, особливо порушуються права кримських татар. Доповідь Моніторингової місії ООН охоплює період з 16 лютого по 15 травня 2015 року. Нагадаємо, у травні стало відомо, що ООН відкриє в Україні спеціальний офіс із підтримки Мінських домовленостей.

ООН ЗАЯВЛЯЄ ПРО СЕРЬОЗНІ ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Інтенсивність бойових дій, може, і зменшилася, але жити від цього людям не стало легше, кажуть автори доповіді ООН

Нова доповідь, оприлюднена Управлінням ООН з прав людини, містить детальний опис серйозних порушень і зловживань правами людини, що продовжуються на сході України, не зважаючи на менш інтенсивні бойові дії на сході України, повідомляє.

Як сказано у доповіді, йдеться про "артилерійські обстріли, страти, довірливі та незаконні затримання, катування, жорстоке поводження, торгівлю людьми, відсутність справедливості і відповідальності, а також брак можливостей для реалізації економічних і соціальних прав, що має серйозний вплив на п'ять мільйонів людей, які проживають на територіях охоплених конфліктом".

"Навіть при зниженні рівня бойових дій, вбивства та поранення мирних жителів продовжуються. Ми задокументували тривожні повідомлення про позасудові страти збройними групами та досліджуємо схожі заяви щодо збройних сил України. Ми маємо також жакливі звіти про катування та жорстоке поводження із затриманими як зі сторони збройних груп, так і правоохоронних органів України", — заявив Верховний комісар ООН із прав людини Зейд Раад аль Хуссейн.

У доповіді також відзначається, що вплив конфлікту на економічні та соціальні права мирних жителів продовжує бути колосальним.

Навіть при зниженні рівня бойових дій вбивства та поранення мирних жителів продовжуються Зейд Раад аль Хуссейн, Верховний комісар ООН із прав людини

"Мільйони простих жінок, чоловіків і дітей в Україні зазнають величезних труднощів, насильства і живуть у страху вже більше року. Занадто багато з них втратили будинки та засоби до існування, а їхнє життя ламається без жодних ознак правосуддя, відповідальності, компенсації або відшкодування", — заявив Верховний комісар ООН з прав людини, коментуючи останню доповідь щодо України.

Автори доповіді також звертають увагу на ізолюваність мешканців територій, підконтрольних збройним групам.

Мільйони простих жінок, чоловіків і дітей в Україні зазнають величезних труднощів, насильства і живуть в страху вже більше року Зейд Раад аль Хуссейн, Верховний комісар ООН із прав людини

"Положення найбільш вразливих, зокрема, літніх людей, осіб з інвалідністю, сімей з дітьми та інституціоналізованих осіб, є особливо важкою; багато з них не мають джерел доходів або позбавлені доступу до базових соціальних послуг. Система дозволів введена владою України продовжує суттєво обмежувати свободу пересування через лінію зіткнення, ставлячи під загрозу життя людей. Особи, які хочуть отримати перепустку, можуть стикнутися із проявами корупції та тривалими затримками", — йдеться у повідомленні офісу Управління ООН з прав людини.

Там також згадують про "відсутність правосуддя та відповідальності за злочини, що були скоєні під час протестів на Майдані більше ніж рік тому, під час яких принаймні 117 людей загинули і понад 2295 отримали поранення. Точно так само ніхто ще не був притягнутий до відповідальності у зв'язку з насильством 2 травня 2014 року в Одесі".

Крім того, автори доповіді вважають, що ситуація в Криму "залишається тривожною і такою, що характеризується порушеннями прав людини, скоєними де-факто владою, яка застосовує законодавство Російської Федерації".

Особливу увагу приділено порушенням прав кримських татар.

Порушення прав людини викладені у десятій доповіді Моніторингової місії ООН з прав людини, яка охоплює період з 16 лютого по 15 травня 2015 року.

У травні правозахисна організація Amnesty International заявила, що має нові докази знущань та вбивств полонених у конфлікті, що триває на сході України.

Правозахисники кажуть, що злочини проти полонених чинили обидві сторони конфлікту.

ЯКИМ Є ВІК ЗЕМЛІ

Згідно з Біблією, Адам — перша людина — був створений на шостий день існування планети Земля. У зв'язку з цим, ми можемо підрахувати вік Землі за хронологією людства. Припускаючи, що підрахунки Біблії правильні, можна стверджувати, що описані там шість днів творіння Землі відповідають буквальному 24-годинним добам, без будь-яких хронологічних прогалин.

На основі записаної у п'ятому та одинадцятому розділах книги Буття генеалогії Адама і всіх його нащадків аж до Авраама, що становлять єдину родову лінію, можна підрахувати вік нашої планети. Визначивши, де хронологічно перебував Авраам в історії, і врахувавши часові періоди, які описуються в Біблії, стає очевидним, що нашій Землі близько 6 тис. років, плюс/мінус кілька століть.

Отже, як щодо популярного припущення про те, що Землі близько 4,6 млрд. років, яке приймається більшістю вчених і вивчається у найбільш поважних світових інститутах? Цей вік був визначений двома основними методами: радіометричним і геологічним датуванням. Учені, що підтримують більш молодий вік (6 тис. років), настоюють на тому, що радіометричне датування не можна вважати достовірним через те, що воно базується на ряді неправильних припущень, а геологічне датування застосовує циркулярні умовиводи. Також, вони вказують на розвінчання міфів, пов'язаних із "древньою Землею", як наприклад, поширений хибний погляд про те, що на стратифікацію, скам'яніння, формування алмазів, вугілля, нафти, сталактитів, сталагмітів тощо потрібно дуже багато часу. Вчені, що підтримують теорію "молодої планети", надають свої докази замість спростованих ними аргументів опонентів. Вони визнають, що сьогодні перебувають у меншості, але переконані в тому, що з часом дедалі більше вчених переглядатимуть свої позиції щодо поширеного в сучасності припущення про "древню Землю".

У принципі, вік Землі не може бути точно визначений. Чи то 6 тис. років, чи 4,6 млрд. (а також усе, що між ними) — обидві ці теорії основані лише на здогадках. Люди, що дотримуються версії про 4,6 млрд. років, вірять у надійність радіометричного методу і в неможливість перешкоджання природному розпаду радіоізотопів. Прихильники позиції про 6 тис. років вірять у правдивість Біблії і в те, що існують інші фактори, які пояснюють "видимий" вік Землі (який ми з легкістю можемо відслідкувати), такі як всесвітній потоп або створення Господом всесвіту, що "виглядає" древнім. Для прикладу можемо взяти Адама і Єву, яких Бог створив уже дорослими і повноцінними людьми. Якби лікареві довелося оглядати їх у день їхнього створення, він би, швидше всього, припустив, що їм, скажімо, років 20 від народження, хоча їм ще не було і дня. Як би не було, є чимало причин вірити Божому Слову більше, ніж атеїстичним промовам сучасних учених з еволюціоністським світоглядом.

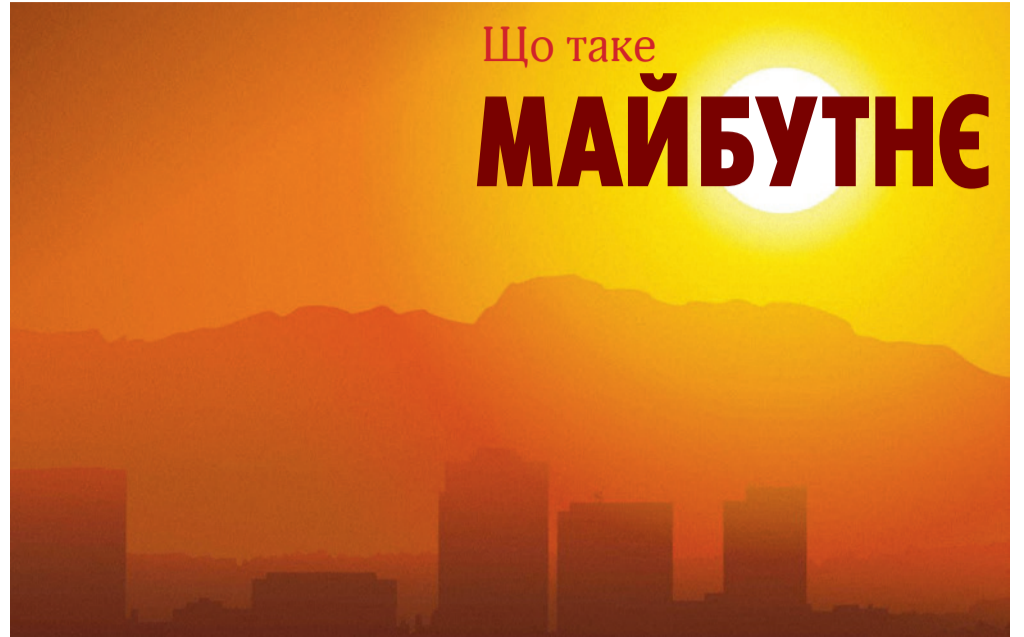
Що таке СВІТОВА ВІЙНА

Світова війна — термін, який часто використовується для позначення двох конфліктів, безпрецедентних за масштабом подій і кількістю жертв, які відбулися протягом ХХ століття (Перша світова війна 28 липня 1914 — 11 листопада 1918 і Друга світова війна 1 вересня 1939 — 2 вересня 1945). Цієї війни торкнулися більшість держав світу, в тому числі всі великі держави і охоплювали кілька континентів.

Але деякі історики до світових війн відносять деякі масштабні конфлікти XVII—XIX століть (Тридцятирічну війну, Війну за іспанську спадщину, Семирічну війну, — "перша світова", наприклад, по Черчілью, — потім Наполеонівські війни): усе це європейські за походженням конфлікти, що супроводжувалися бойовими діями поза Європи, в азіатських і / або американських колоніях відповідних держав.

Теоретики та вчені ще не прийшли до єдиної думки, які ж саме війни вважати світовими. Проте більшість з них погоджується з тим, що воєнні конфлікти можна характеризувати за масштабом, кількістю людських жертв (див. Список війн, найбільших за людськими жертвами) та економічними збитками.

Тобто Третя світова війна може бути як грандіозною за масштабами й охоплювати всі або більшість континентів безпосередньо воєнними діями, так і обмеженою, тобто без знаходження прямого супротивника на території суперника. Під час ТСВ можуть застосовуватися різні види зброї: ядерна, біологічна, хімічна, інформаційна тощо.

Що таке МАЙБУТНЄ

Майбутнє — суб'єктивна з людського погляду й об'єктивна з погляду стороннього спостерігача часова категорія сприйняття реальності, яка характеризується комплексом явищ і подій, що не здійснились і не відбулися відносно об'єкта, який перебуває в більш ранньому часі.

Майбутнє завжди займало особливе місце у філософії і в людському розумі взагалі. За однією з теорій майбутнє не визначено, і люди можуть самі творити його. За іншою теорією, майбутнє зумовлено заздалегідь. У рамках циклічної моделі часу (всесвіту) в майбутньому повторюється те, що вже було в минулому. Багато релігій пропонують пророцтва про життя після смерті, а також про кінець світу.

Значимість майбутнього підкреслюється тим, що люди сильно потребують прогнозів про те, що з ними станеться. Можливо, що розвиток людського мозку у великій своїй частині — розвиток пізнавальних здібностей, необхідних для того, щоб прогнозувати майбутнє, тобто уяви, логіки та індукції.

Прогнозування майбутнього

Уява дозволяє нам "побачити" правдоподібну модель заданої ситуації без ризику, супутнього реальному її втіленню. Логічні міркування дозволяють передбачати неминучі наслідки тих чи інших дій у різноманітних ситуаціях, і тому дають корисну інформацію про майбутні події. Індукція дозволяє встановити взаємозв'язок причини з наслідками, і є основоположним поняттям для побудови прогнозу майбутніх подій.

Незважаючи на наявність цих пізнавальних інструментів, корисних для розуміння майбутнього, імовірна природа багатьох природних і соціальних процесів робила завдання прогнозування майбутнього складною, але бажаною метою багатьох людей і культур протягом століть.

Люди завжди прагнули побачити образи майбутнього. Тому пророки і провісники завжди мали величезне суспільне значення. З метою прогнозування майбутнього виникли езотеричні вчення — астрологія, хіромантия, забобони. Розвиток більшої частини фізики також легко пояснити як спробу зробити об'єктивні прогнози про майбутні події. Фантастика виникла як засіб наддалекого прогнозу за допомогою художньої уяви.

Прогнозовані варіанти майбутнього включають як песимістичні картини майбутнього (екологічна катастрофа, третя світова війна, нанотехнологічна катастрофа), так і утопічне майбутнє, в якому найбідніші люди живуть в умовах, які сьогодні можна вважати багатими та комфортними, і навіть трансформацію людства в постлюдську форму життя.

Майбутнє людства

Теорії загибелі західної цивілізації не обов'язково включають в себе песимістичний сценарій майбутнього, тому що можуть припускати торжество інших цивілізацій та культур.

У зв'язку з розвитком нанотехнологій набув останнім часом у пресі популярність сценарій "сірий слиз", згідно з яким вийдуть з-під контролю нанороботи, які поглинуть всю біомасу Землі. Однак такий сценарій малоймовірний, якщо джерело управління буде знаходитися поряд з цими роботами, тобто будуть вжиті відповідні заходи безпеки.

Біблійне одкровення про майбутнє являє собою настання Апокаліпсису, що включає в себе народження Антихриста, друге пришестя Ісуса Христа, кінець світу і страшний Суд.

Згідно з песимістичним сценарієм енергетичної кризи, енергії просто не вистачить на підтримку нашої високотехнологічної цивілізації, і світ повернеться до доіндустріального стану.

Майбутнє Землі

Майбутнє Землі буде визначатися рядом факторів, включаючи збільшення світимості Сонця, втрату теплової енергії ядра Землі, вплив інших тіл Сонячної системи та біохімії на поверхню Землі. Теорія Міланковича передбачає, що планета буде як і раніше проходити цикли заledenіння через ексцентриситет, нахил осі і прецесії орбіти Землі. У рамках поточного циклу тектоніка плит, ймовірно, приведе до появи суперконтинент через 250–350 млн років. Через деякий час в майбутньому, в наступні 1.5–4.5 млрд років, нахил осі Землі може почати відчувати хаотичні зміни, зі змінами нахилу осі до 90°.

Через один-два мільярди років у майбутньому постійне збільшення сонячної радіації, викликаного нарощуванням гелію в ядрі Сонця призведе до втрати океанів і припинення дрейфу континентів. Через чотири мільярди років збільшення температури на поверхні Землі буде причиною незворотного парникового ефекту. До того часу більшість, якщо не все, життя на поверхні планети зникне. Швидше за все, подальша доля планети — поглинання її Сонцем через приблизно 7.5 млрд років, після того як зірка ввійде у фазу червоного гіганта і її розширення перетне орбіту планети.

Майбутнє Всесвіту

Так як наш Всесвіт розширюється, то в далекому майбутньому у Всесвіті потрібно чекати великих змін. Чіткої єдиної теорії майбутнього Всесвіту немає. Є багато різних теорій, але основних — дві:

- Великий розрив. Цей сценарій передбачає розрив Всесвіту на частини через його прискорення.
- Велике стиснення. Цей сценарій передбачає стиск Всесвіту в сингулярність. Вкрай малоймовірний у зв'язку зі спостереженням прискореного розширення Всесвіту.

Світлина Дмитра НИКОНЕНКА

Що таке СУЧАСНА ЕКОЛОГІЯ

Це складна багатогранна дисципліна, основою якої є біо-географічні знання, але яка поєднує сьогодні всі природничі, точні, гуманітарні і соціальні науки, з метою пошуків шляхів оптимального розвитку людства на максимально далеку перспективу, вироблення нових методів збереження біосфери планети. Сьогодні її поділяють на: біоетику, біоекологію, геоекологію, техноекологію, соціоекологію і космічну екологію.

В структурі сучасної екології виділяють такі основні напрямки: загальну, спеціальну та прикладну екологію.

Загальна екологія вивчає фундаментальні проблеми структурно-функціональної організації екосистем, а також досліджує взаємодію біосистем різних рівнів інтеграції між собою та довкіллям.

Спеціальна екологія досліджує закономірності функціонування конкретних екосистем або особливості пристосування популяцій різних видів організмів чи їх угруповань до умов навколишнього середовища.

Прикладна екологія з'ясовує різні аспекти дії чинників довкілля на біосистеми і спрямована на розв'язання головним чином практичних питань.

- агроекологія (сільськогосподарська екологія)
- аутоекологія (екологія організмів)
- популяційна екологія (демологія)
- синекологія (екологія угруповань)
- системна екологія (екологія екосистем)
- екологія людини із такими підрозділами, як соціоек-

логія, антропоекологія.

• еволюційна екологія — вивчає історичні зміни екосистем і біосфери у зв'язку зі змінами умов довкілля.

Системна екологія поділяється на розділи, які досліджують окремі види екосистем (екологія лісів, боліт тощо, а також урбоекологія, агроекологія і т. ін.).

Ще одна класифікація екологічних дисциплін, за принципом теоретичності і застосування знань на практиці включає екологію теоретичну і практичну:

Теоретична екологія (біоекологія) — екологія живих організмів: людини, тварин, рослин, мікроорганізмів. Цей розділ виник першим і є фундаментом екології.

Практична —

а) геоекологія — вивчає охорону і раціональне використання природних ресурсів, ділиться на атмо-, гідро-, літо- та ландшафтну екологію.

б) соціоекологія — вивчає вплив соціально-економічних факторів на довкілля.

в) техноекологія — вивчає техногенні фактори забруднення довкілля. Поділяється на екологію промисловості, с/г, транспорту.

Таким чином сьогодні є підстави говорити про складно організовану систему — екологічне знання.

Із середини ХХ століття термін "екологія" також вживається як синонім поняття довкілля, "стан навколишнього середовища" тощо, зокрема у таких словосполученнях, як "екологічна криза", "екологічний стан", "екологічні проблеми".

Що таке ЕВОЛЮЦІЙНА ЕКОЛОГІЯ

Еволюційна екологія — розділ екології, який досліджує еволюцію видів у зв'язку з факторами зовнішнього середовища і еволюцію біоценозів та екосистем. За сучасними уявленнями, еволюція життя на нашій планеті стала "абсолютно унікальним явищем", яке створило сучасну нам біосферу. Ця еволюція була не тільки залежною від зовнішніх факторів, а й докорінно змінювала їх. Уже це означає, що еволюціонували не тільки види, але й екосистеми. Провідним двигуном їх еволюції була еволюція видів. При цьому в сучасних складних екосистемах є комплекси видів (особливо домінуючих), в геномах яких укладена і ценотична інформація:

Еволюційна екологія здійснює синтез практично всіх природничих наук — біології (в широкому розумінні), екології, еволюційного вчення, математики, фізики, хімії, палеонтології.

Що таке ЕКОЛОГІЯ ЛЮДИНИ

Екологія людини — міждисциплінарна наука, яка досліджує загальні закономірності взаємозв'язку людини, популяції людей з довкіллям, вплив чинників навколишнього середовища на функціонування людського організму, цілеспрямоване управління, збереження і поліпшення здоров'я населення.

Основні завдання екології людини були визначені у 1983 р. До них зокрема належать:

1. Вивчення стану здоров'я людей.
2. Дослідження динаміки здоров'я в аспектах природно-історичного та соціально-економічного розвитку.
3. Прогноз стану здоров'я майбутніх поколінь людей.
4. Вивчення впливу окремих факторів середовища та їхніх компонентів на здоров'я і життєдіяльність популяцій людей (міської, сільської тощо).
5. Дослідження процесів збереження та відновлення здоров'я і соціально-трудоного потенціалу популяцій.
6. Аналіз глобальних та регіональних проблем екології людини.
7. Розробка нових методів екології людини (космічних, біохімічних тощо).
8. Розробка шляхів підвищення рівня здоров'я та соціально-трудоного потенціалу в населення.

На сучасному етапі до названих завдань додаються наступні, більш конкретні:

1. Створення антропоекологічного моніторингу — системи спостережень за змінами процесів життєдіяльності людей у зв'язку з дією на них різних факторів навколишнього середовища, а також спостережень та оцінок умов середовища, які впливають на здоров'я населення, зумовлюють поширення захворювань.
2. Складання медико-географічних карт, що відображають територіальну диференціацію захворювань населення, пов'язаних з погіршенням якості навколишнього середовища.
3. Зіставлення медико-географічних карт з картами забруднення навколишнього середовища і встановлення кореляційної залежності між характером і ступенем забруднення різних природних компонентів соціоекосистем та відповідними захворюваннями населення.
4. Визначення науково обґрунтованих значень гранично допустимих техногенних навантажень на людський організм.

Що таке ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ

Це вищий рівень психічного відображення природного і штучного середовища, свого внутрішнього світу, рефлексія щодо місця і ролі людини в біологічному, фізичному та хімічному світі, а також саморегуляція даного відображення. Екологічній свідомості властиві всі ознаки свідомої діяльності людини взагалі з тією лише різницею, що вона ініційована екологічним змістом.

В основі екології свідомості лежить переконання в тому, що сучасна людина опинилася в становищі спотвореного сприйняття самої себе внаслідок колосального обмеження її пізнавальних можливостей та звуження або й викривлення свідомості.

Духовна деградація людини, обмеження або згортання її творчого потенціалу та деміургічних спроможностей супроводжується переорієнтацією переважної більшості індивідів на суто персоналістський прояв буття, замиканням на власному "Его", самоусуненні від безпосереднього сприйняття реальності. Виокремлення та вилучення себе людиною з Космосу або Природи і переміщення в штучний світ власної цивілізації став можливим завдяки онтологічному розриву,

що проявився в вигляді розриву цілісності Буття на суб'єкт та об'єкт і протиставлення їх один одному. Занурення у світ приватних переживань або концентрація на власному "Его", тобто відмежування себе від Іншого стало наслідком вторинного або онтичного розщеплення — поляризації світу, що знайшла своє відображення в констатації дуальних начал добра і зла.

Таким чином має місце грандіозне зміщення в структурі Буття від органічної цілісності до виокремлення і утвердження множини персональних ерзац-буттів або екзистенцій.

Подолання онтичного та онтологічного розривів безумовно сполучене з очищенням індивідуальної свідомості від різноманітних за своїм походженням і механікою впливу енергоінформаційних нашарувань, розширенням області сприйняття та стимулюванням пізнавальних процесів. Налаштована на відтворення повноти буття, а також усунення численних посередників поміж нею та Буттям людина має стати "питанням для самої себе" (Августин). Тому предметом дослідження екології свідомості є людина, що направляє увагу та пізнавальну активність на саму себе.

КОМП'ЮТЕР. ХТО КОГО... ПЕРЕМОЖЕ?

Нове технологічне відкриття дозволить прискорити комп'ютер в 1000 разів

Науковці зробили нове високотехнологічне відкриття, яке дозволить комп'ютерам працювати в тисячу разів швидше порівняно із сучасними системами.

Спеціалісти із обчислювальної техніки Університету Юти оголосили про свій винахід у галузі комп'ютерних технологій. Інженери зуміли розробити "ультракомпактні світлодіодні", що стало першим кроком на шляху до створення суперкомп'ютерів.

Сьогодні усі обчислювальні процеси здійснюються за допомогою передачі електронів через фізичні провідні канали. На противагу їм "світлодіодні" мають надзвичайно малий розмір, завдяки чому їхня кількість на одному комп'ютері може сягати до кількох мільйонів. Вони створюють для передачі даних світлові промені, які є тоншими за людське волосся в 50 разів. Така технологія здатна значно пришвидшити роботу будь-якого комп'ютера.

Вважається, що в усьому Всесвіті немає нічого, що рухається швидше, ніж світло.

Професор комп'ютерних технологій Раджех Менон у своїй статті в журналі Nature Photonics пише: "З практичної точки зору світло є найшвидшим засобом

для передачі інформації". При цьому він одразу зазначає, що "...для передачі інформації, наприклад, на ваш ноутбук, світло потрібно якимсь чином трансформувати в електрони. В іншому випадку машина не зрозуміє, що ви від неї хочете. І в цьому саме і є головна проблема. При такій трансформації передача даних буде відбуватися миттєво".

Розробку першого "світлодіодного" розпочали з метою миттєвої передачі інформації. Адже як зазначає Раджех Менон: "Наше завдання полягає у тому, щоб здійснити весь процес передачі виключно за допомогою світла".

Науковці запевняють, що уже скоро винахід зможуть використовувати для створення суперкомп'ютерів, які відповідатимуть за обробку великої кількості інформації в обчислювальних центрах. В перспективі цю технологію можна буде адаптувати й для удосконалення персональних гаджетів, таких як планшет та смартфон. "Світлодіодний" допоможе їм працювати швидше та "споживати" при цьому менше електроенергії.

Валентина ПАСЬКО
Велика Епоха

В КОЛІЗЕЇ ВПЕРШЕ ЗА 1,5 ТИСЯЧІ РОКІВ ВІДНОВИЛИ ЛІФТ ДЛЯ ДИКИХ ЗВІРІВ

Німецькі археологи відновили дерев'яний ліфт, на якому в римському Колізеї піднімали левів. Після відкриття дверцята звірі вибігали на арену і нападали на гладіаторів. Про реконструкцію амфітеатру повідомляє Daily Mail.

Користуючись виключно давньоримськими технологіями, колектив археологів та інженерів побудував ліфт, здатний підняти клітку вантажопідйомністю 300 кілограмів на висоту 7,3 метра.

Система блоків гарантує, що дверцята в клітці і в стіні амфітеатру відкриваються одночасно, випускаючи тварин на арену. Для підняття ліфта потрібна робота восьми рабів. Звірів піднімали з гіпогея — підвалу, де містилися леви, тигри, кабани і засуджені злочинці.

"В Колізеї було встановлено 28 ліфтів — більше, ніж в якому-небудь іншому амфітеатрі античності. Згідно з римським джерелом, на арену одночасно випускали до сотні левів", — повідомила директор Колізею Россела Реа (Rossela Rea).

Реконструкція ліфта обійшлася в 20 мільйонів євро, які надала компанія Providence Pictures, яка зняла про роботу археологів документальний фільм.

У ході зйомок у клітку посадили вовка, щоб випустити його потім на арену. "Це перша дика тварина, що потрапила в Колізеї за останні півтори тисячі років. Звичайно, нам би хотілося випустити лева, але з міркувань безпеки це не вийшло. Тоді ми зупинилися на вовку — символу Риму", — зазначив продюсер фільму Гері Глассмен (Gary Glassman).

НАУКОВЦІ ЗНАЙШЛИ ЯДЕРНИЙ РЕАКТОР ВІКОМ 2 МЛРД РОКІВ

Вчені з Франції підтвердили, що вони йдуть по сліду стародавнього ядерного реактора який знаходився на території сучасної Африки.

Слід зазначити, що спочатку цікава знахідка була виявлена ще в далекому 1927 році. В одному з мінеральних джерел фахівці змогли знайти унікальний ізотоп урану. Вони його негайно відправили для дослідження на експертизу в один з університетів Франції.

Після цього про знахідку успішно забули на сто років. Саме стільки він пролежав у стінах навчального закладу. Тільки лише днями французькі фахівці змогли виконати аналіз унікального ізотопу.

Проведене дослідження показало, що матеріал представлений для аналізу містить уран 235 який не зустрічається на планеті Земля.

Всього було виявлено в місці знахідки близько 200 кілограм речовини. Фахівці висунули гіпотезу, що дана кількість урану застосовувалася стародавніми цивілізаціями для зведення реакторів працюючих на ядерному паливі.

Вік знахідки в межах 2 мільярдів років.

Цікаві факти про цифру 7

Вважається самим щасливим числом. Існує 7 днів у тижні, 7 смертних гріхів і сім чеснот, 7 континентів, 7 кольорів веселки, 7 музичних нот, 7 днів Творіння і багато іншого. У Європі є повір'я, згідно з яким сьомий син 7-го сина володіє магічною силою. Також число 7 найчастіше є улюбленим числом людей у всьому світі. Сума цифр на протилежних сторонах ігрових кісток завжди дорівнює числу 7.

Цікаві факти про цифру 13

Число 13 стало символом поганого знаку поряд з популярністю п'ятниці 13-го. Навіть у наші часи, ви можете помітити, що в багатьох будівлях відсутній 13-й поверх. Число 13 має релігійне походження у християн, так як під час таємної вечері 13-й апостол зрадив Ісуса.

Цікаві факти про цифру 4

У таких країнах, як Китай, Японія і Корея число "4" вважається нещасливим. Тому поверхи з номерами, які закінчуються на "4" відсутні.

Колір — впливає на наш настрій, харчові звички, навіть на те, з ким ми зустрічаємося. Він також тісно пов'язаний із національною та політичною ідентичністю.

Синій колір — є найпопулярнішим кольором в 10-ти країнах на чотирьох континентах, включаючи Китай.

Компанія YouGov провела дослідження у 10-ти країнах та на 4-х континентах і визначила, що синій — найулюбленіший колір в усіх напрямках. Більше всього, синій полюбили мешканці Великої Британії (33%), найменше — індонезійцям (23%). При цьому у

кожній країні, тих, хто назвав синій своїм улюбленим кольором, виявилось як мінімум на 8% більше, ніж шанувальників інших кольорів.

У дослідженні взяли участь мешканці Британії, Німеччини, США, Австралії, Китаю, Гонконгу, Малайзії, Сінгапуру, Таїланду та Індонезії.

На другій позиції у Таїланді, Китаї та США опинився зелений колір. У Індонезії, Сінгапурі, Німеччині та Британії, друга сходинка дісталася червоному чи фіолетовому кольорові (Гонконг). А у Малайзії та Австралії, червоний та фіолетовий поділили друге місце.

ВЕЛИКІ ПРО ЖИТТЯ

Природа насміхається над рішеннями і веліннями князів, імператорів і монархів, і на їх вимогу вона не змінила б ні на йоту свої закони.

Галілео Галілей

Природа не визнає жартів, вона завжди правдива, завжди серйозна, завжди сувора; вона завжди права; помилки ж і омані виходять від людей.

Йоганн Гете

Природа не терпить неточностей і не прощає помилок.

Ралф Емерсон

У людини цілком достатньо об'єктивних причин, щоб прагнути до збереження дикої природи. Але, зрештою, природу може врятувати тільки її любов.

Жан Дорст

Природа людини полягає в тому, щоб весь час йти вперед...

Блез Паскаль

Природа щедра у своїх діях і бережлива в пропонуваній нею причинах.

Готфрід Лейбніц

Найпрекрасніше в природі — відсутність людини.

Блісс Карман

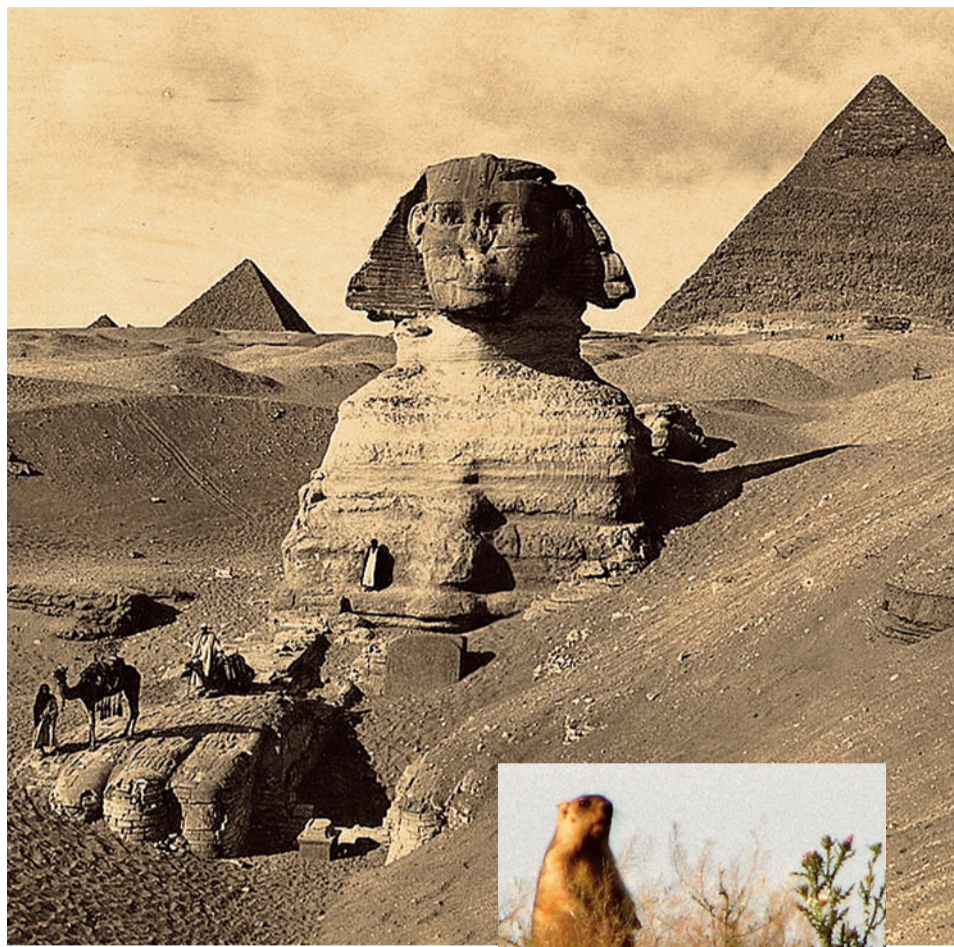
Зближення людини з природою не завжди її облагодує. Скільки б ми не скаржилися на природу, вона веде себе добре; життя, якщо ти вмієш нею користуватися, досить тривале.

Сенека

Творіння природи досконаліше творінь мистецтва.

Марк Цицерон

Те, що на Кіровоградщині археологи знаходили предмети Трипільської культури, відомо давно. У радянські часи поселення, розміщене на території нинішнього села Володимирівки Новоархангельського району, за класифікацією археолога Тетяни Пасек, взагалі вважалося столицею, одним із найбільших протоміст трипільців, адже займало 70 га. Нині відомо, що площа його — майже 100 га. Володимирське поселення трипільців — археологічна пам'ятка національного значення. Правда, досліджувати її нині складно, — більша частина землі розпайована. У 1970-тих роках військові проводили аерофотозйомку для складання карт і виявили дивні кола та еліпси, помітні тільки з висоти. Археологи встановили, що це трипільське поселення-гігант. Так було відкрито Небелівське поселення (нині село у Новоархангельському районі), фактично, друге за величиною. І якщо такі поселення на Черкащині та Київщині вже добре досліджені й описані, то Небелівка донедавна залишалася маловідомою. Але так сталося, що під час міжнародної наукової конференції, присвяченої 110-річчю досліджень Трипільської культури в селі Тальянки Черкаської області, де знайдено найбільше протомісто, познайомилися старший науковий співробітник інституту археології Національної академії наук Михайло Відейко, який чудово знається на цій темі, і представник департаменту археології Даргемського університету Великобританії Джон Чапмен. Звідтоді триває їхня плідна співпраця. Перша експедиція в Небелівку відбулася ще у 2009 р., тоді було зроблено геодезичні дослідження, визначено приблизні масштаби робіт. Проект, розрахований на три роки, отримав грант від британського уряду. Передбачається, що всі знайдені предмети залишаться в Україні (у краєзнавчих музеях Новоархангельська, Кіровограда, в Інституті археології НАН України); фотовиставки ж демонструватимуться в Україні та в країнах Європи. Планується також створити фільм про розкопки в Небелівці і видати книжку. Ексклюзивне право на відеозапис досліджень отримав всесвітньовідомий журнал *National Geographic*. У 2012 р. археологічна експедиція розпочала свою основну роботу. У ній брали участь представники 9 країн світу — Великобританії, Болгарії, Польщі, Італії, Нової Зеландії, США... Загалом, у степове село Небелівку прибуло понад 30 іноземців. І якщо українські науковці, звичні до наших умов, за просто могли жити у звичайних селянських хатах (для них винаймали житло в місцевих мешканців), то закордонних гостей поселили у приміщенні Небелівської школи (роботи проводилися влітку). До честі нашої

ДАВНІШІ ЗА ЄГИПЕТСЬКІ ПІРАМІДИ...

обласної влади, завдяки небайдужості та наполегливості працівників відділу охорони культурної спадщини, очолюваного тоді Надією Лісняк (пізніше цей відділ колишня влада ліквідувала), фактично за місяць до школи прибудували приміщення, куди підвели воду, поставили бойлери, душові кабінки, пральну машину, облаштували вбиральні. Багато довелося попрацювати й сільському голові Небелівки Миколі Бобку. Але він, як справжній українець, підтвердив в очах іноземних гостей наше національне реноме щедрих і гостинних господарів. Надія Лісняк, нині голова обласної організації Товариства охорони пам'яток історії та культури, підкреслює, що необхідно було налагодити постійний контакт археологів і влади. Небелівське протомісто належить до епохи енеоліту, переломної в історії людства, коли відбувалися величезні міграцій-

ні процеси. Життя тут вирувало десь шість тисяч років тому — у IV тисячолітті до Р. Х. Під час розкопок знайдено півтори тисячі будинків, у яких, імовірно, мешкало понад 10 тис. осіб. Деякі будинки двоповерхові. Протомісто обнесене охоронним ровом та частоколом. Тут знайдено горн, у якому випалювалась унікальна трипільська кераміка, золоті прикраси. Археолог Та найцікавіша знахідка — трипільський храм (це — умовна назва, зауважує кандидат історичних наук Ірина Козир), у якому виявлено 7 вівтарів, багато речей культового, ритуального призначення. Один із вівтарів, що має оригінальний неповторний орнамент, відреставрований Станіславом Федоровим, уже демонструється в обласному краєзнавчому музеї. До речі, вівтарі часто трапляються і в житлових будинках трипільців. Вони були політеїстами, сповідували багатобожжя. Та

основними для них, констатує Ірина Козир, були культу родючості і жінки-матері. Саме трипільці, на її думку, заклали на наших землях (а до середини IV тис. до Р. Х. вони освоїли територію всієї нинішньої Правобережної України) традицію землеробства. І хоча прямої спадкоємності між трипільцями та сучасним українським етносом немає, нас усе-таки, на думку Ірини Козир, пов'язує семантика образів: елементи орнаментів на трипільському посуді пізніше трапляються і в українській вишивці. Михайло ж Відейко у своїй книжці «Світ Трипільля. Давні хлібороби між Карпатами і Дніпром» стверджує, що «...значна частина населення України може вести свій родовід від народу, який ми називаємо трипільцями». Підсумком трьох років роботи археологів стала міжнародна наукова конференція «На Східній межі старої Європи», яка недавно відбулася у Кіровоградському педагогічному університеті. Йшлося і про загальні інтерпретації мегаструктур на поселеннях трипільської культури, зокрема Небелівки, і про антропоморфну пластику, кремнієвий інвентар, розписну кераміку, палеоетноботанічний аналіз залишків рослин із розкопок мегаструктури, і про дослідження залишків жител та старовинного храму. Але у вчених ще залишається багато нез'ясованих питань. Зокрема наші та британські вчені не дійшли до спільного висновку: як на розкопках опинилася випалена до стану цегли глина? Адже для цього потрібна була температура до тисячі градусів! Те, що трипільці, виснаживши землю, через кілька десятків років переходили з одного місця на інше, при цьому спалюючи свої житла, добре відомо. Але чи можна було у звичайному вогнищі досягти такої високої температури? Одним із моментів конференції став своєрідний експеримент — спалення моделі трипільського житла. Воно горіло зсередини, першим упав дах, стіни впали також всередину, тільки одна — назовні. Можливо, за рахунок жару, який зберігався ще довгий час, і виникла така висока температура. Факт такого давнього і великого поселення та проведена наукова робота, безперечно, мають дати поштовх і туристичному інтересу до цього куточка нашої області. Тут непочатий край роботи і для туристичних агенств, і для місцевої влади, яка має подбати про відповідну інфраструктуру. Інтерес до цієї пам'ятки може бути чималий, — трипільське поселення давніше за Єгипетські піраміди.

Світлана ОРЕЛ
ZNU.UA

Деградація земель

Цей період виробничого господарства, коли людина стала випалювати ліси і використовувати їх під сільськогосподарські землі, став причиною наступної екологічної кризи, яка викликала деградацію земель, — криза продуцентів. І ось ця нова криза досі триває, так само як і перша криза — криза консументів.

Друга криза, пов'язана з наслідком використання земель та утримання тварин біля жител, призвела до того, що в цілому можна назвати деградацією земель, — до втрати родючості, розвитку ерозії ґрунтів та засолення. З цим процесом було пов'язано і розширення ареалу людини. Їй були потрібні нові землі, і людина стала рухатись в ті області проживання, де

ЛЮДИНА І ПРИРОДА

Закінчення, початок в № 5 (28) 2015

як біологічний вид раніше вона існувати не могла. Але завдяки тому, що у неї були у великій кількості вогонь і їжа, вона могла вже не так сильно залежати від параметрів навколишнього середовища: від температури, опадів та інших.

Криза редуцентів

Наступний етап у розвитку цивілізації і використанні природних ресурсів пов'язаний вже із сучасним періодом, з науково-технічною революцією. Етап цей називають індустріальним, і він характеризується тим, що людина залучила дуже велику кількість енергії для того, щоб виробляти величезну кількість продукції для будівництва, транспорту, життєзабезпечення. І з цим періодом пов'язана третя криза — криза редуцентів. Викиди всіх наших промислових підприємств впливають на біоту. Переважно це позначилось на безхребетних, які здійснюють замикання біологічного кругообігу. Тобто людина порушила екологічні та енергетичні зв'язки в системі біосфери.

І ця нова криза редуцентів доповнила кризи консументів і продуцентів, які досі продовжуються.

Термін «природокористування»

Термін «природокористування» було запропоновано у 1969 році для об'єднання різних окремих видів природокористування (лісокористування, землекористування, водокористування та інші) та переходу на новий рівень розгляду взаємовідносин «суспільство — природа». Термін дозволяв обговорювати безліч проблем, пов'язаних з нерациональним використанням природних ресурсів, їх охороною, відновленням тощо.

Сучасний етап розвитку людського суспільства часто називають постіндустріальним, для якого характерне раціональне використання природних ресурсів, відмова від використання невідновлюваних джерел енергії, використання «зелених» технологій у всіх виробничих сферах. Інноваційні технології дозволять зберегти природу та її біосферні, життєзабезпечуючі, сировинні та естетичні ресурси для майбутніх поколінь.

Кожен з нас повинен розуміти, що економічний імператив займатиме підлегле місце по відношенню до екологічного імперативу, і це можливо при максимальному використанні природозберігаючих технологій. Адже людина не може жити без чистого повітря, без чистої води, якісних продуктів харчування і всього того, що складає поняття «сприятливе навколишнє середовище». Земля ж як планета без людини прожити зможе.

Індіанці мають вислів: «Люби землю. Вона не успадкована тобою у твоїх батьків, вона позичена тобою у твоїх дітей», який добре б пам'ятати і керуватись ним у всіх сферах життя.

Микола КАРАМАШ
Еколог

ЗЕЛЕНА ДІБРОВА

Історію рідного краю, захоплюючий дивовижний літопис давнини маємо сьогодні принаймні в кількох баченнях — недавню радянську історію, сьогоднішню — майже іншу, а ще історію, створену багатючими письменницькими уявами, а ще кінематографічні версії разом з театральними, музичними, образотворчими.

Яка ж вона, справжня історія, яка, можливо, ще не скоро буде створена, яка ще збирається по крихітках смальти, щоб у майбутньому стати великою мозаїкою “днів прекрасних, трагічних і давніх”?

А ще є історія, яка створюється людьми без академічних знань і столичних кабінетів, людей одержимих і світлих, яким, окрім чистої сорочки і “множества” книжок, мало що потрібно. Вдень вони — електрики, сторожі, вчителі, пасічники, безробітні, — володарі великого царства історії — держави, краю, світу. Хоча про таких один мій знайомий казав: “Такі люди нині не живуть”, а потім сам себе поправив: “Якщо й живуть, то тільки у нашому селі...” Це жарт, а якщо серйозно, то в мене чи не найбільшу довіру викликають саме такі люди, одержимі історією свого народу, краю, держави.

Згадую своїх вчителів, неперевершеного краєзнавця Ігоря Посовня, Івана Гуріненка, Андрія Тегерешвілі і мандрую з ними подумки по рідній Городищині.

Зелена Діброва. Є таке урочище на Великому старому шляху з Теклиного на Орловець. На тім шляху була в козацькі часи паланка неподалік маленької річечки Московки. Вона та ще потічок Кривулька впадали в озеро. Нині від нього лишилась лиш назва — “перемогла” озеро меліорація.

Цей старий шлях знаний людьми здавна. Переповідають, що в прадавні часи тут були городища венеців, а згодом в докрузжі на берегах річок Кустри на Нехворощі в урочищі Кривий Гай (нині Гайове) поселилися козарі — пастухи кіз. Вони облюбували багаті пасовища і довго тут процвітало велике “козице царство”.

Цим шляхом на Орловець (Орловичі, так пишеться у “Великих Литовських Грамотах” 1499 р.) хто лишень не збивав куряви: і татари, і всілякі кочівники, гості (купці) і просто подорожні. Не могли вони поминути Зеленої Діброви з віковими дубами, озерами й пасовищами.

А ще на берегах Кустри мали “втеклі” люди

надійний сховок. Коли б хто й задумав знайти їх, заплутався б у товщах (непрохідному лісі, нетрях) серед безлічі потічків і боліт. Згодом тут з’явилися перші поселення. Одним з таких було поселення Гайдамачине, саме в тому місці, де тепер лісосмуга перетинає поля після придушення Коліївщини. На безіменний хутір прийшов учасник повстання без правої руки (так шляхта карала). Сам був височезний, оселився відлюдькувато, а те місце назвали Довгалівкою. Старі люди казали: “Довгалівка гайдамака там жив”. І далі: “Жив у хуторі недовго, переселився у Зелену Діброву на Великий шлях. З того часу в Орловці стало відомим прізвище Гайдамаки, а від імені першопоселенця — урочище Гайдамачине.

Не всі праімена урочищ, гаїв, дібров, струмків, річок дійшли до нас, але є ті, що збереглися, донесли нам диво природи, її поезію.

Наприклад, куток Матня своєю назвою засвідчує, що козаки займалися риболовлю

на річках Мурейці і Медянці, для чого плели матні. В Макортетських заплавах водилися гладкі товстолобі соми попід кручами, тавбунами вільно плавало чималої ваги і неабиякої ситості коропа, і багато всякої всячини, а дрібноти була тьма-тьмуша. Тепер все — лиш у переказах. І хіба що Медянка завширшки з долоною.

У лісах і дібровах Сірогострів було безліч бджіл, птиці і звірини. А в ковилі урочища Розсохи також вільно почувалася усяка звірина. Меду від диких бджіл козаки мали вдосталь, його возили навіть в Московію на торги, а також міняли на сіль у Коломиї та Криму. В хащах Володимирського лісу між Довгалівкою та Олексенковим урочищем селилися пугачі. Мандрівку там супроводжували голосним перегуком одуди, горлиці й зозулі. А скільки гнізд було ремезів, щигликів, шпаків, аж в очах рябіло.

У XIX столітті господарям ставало все важче. Старожили 1870–80 років народження розказували, що управитель цукроварні,

орендарі гуральні, цегельні, черепичного виробництва намагалися побільше урвати з лісу. Про це нагадує куток Тирсівка, де стояли тартаки для пиляння дощок та виготовлення гонти (покрівельного матеріалу). У XVIII столітті орендар Ширман відкрив на річці Медянці гуральню, а угіддя козарів були віддані під вирощування спеціальних сортів картоплі для спирту та горілки.

Дано проминули ті часи, хоча й зараз багато хто ходить на Гуральню по рогіз напередодні Зеленої неділі, а в її ковбанах хлопчачки вмудряються ловити маленьких карасиків. І в Гайдамачині білі гриби не перевелися. Ставай і коси косяю. Правда може і не косяю, але якщо походити — то корзину набирати можна. Це терену дикого багато і різних грушок дичок, але колючі вони дуже — не підберешся.

Ось такий наш Орловець, така дорога Зеленою Дібровою. І сьогодні, в розповні літа, запрошую помандрувати нею разом.

Галина ТИХА

МИСТЕЦТВО ПОЛЮВАННЯ У ДАВНІ ЧАСИ

Закінчення,
початок в № 4 (27) 2015

На лисиць плели з пруття ліщини довгий кіш (довжиною до 2 м). Коли лисиця потрапляла до середини, то обов’язково зачіпала шнурок, сполучений з накривкою, і вхід закривався. Подекуди лисиць, борсуків і кунців просто викурювали з нір. Для цього в одному кінці висезаної нори розкладали вогонь, а в другому — мішок, у який потрапляла, рятуючись, жертва. Подібним способом викурювали кунців з дупла. Крім різних саморобних дерев’яних пасток, селяни віддавна користувалися залізними капканами (“залізами”) роботи місцевих ковалів, а також рушницями. Однак широкого розповсюдження вони набули аж у кінці XIX ст. Серед знарядь ловлі дичини досить широке застосування мали і багатопетельні сільця. Такі петлі з міцних шнурків підвішували між двома стовбурами дерев на шляхах міграції звірів і використовували навіть для ловлі ведмедів і вовків. Багатопетельні сільця з

тонких шнурів були придатними для ловлі птахів. На Поліссі і в Карпатах з цією метою використовували сіті, в центральних районах України для ловлі диких качок чи гусей послуговувалися навіть рибальськими вудками. У степовій частині України подекуди й донині зберігся давній спосіб полювання на дроф. Зимовою порою під час ожеледі, коли птахам обмерзали крила, їх ловили вручну.

У другій половині XIX ст., крім дерев’яних пасток, застосовували і більш надійні в експлуатації різноманітні металеві капкани, сільця з грубого дроту або з кінського волосіння. З вогнепальної зброї популярністю у мисливців користувалися саморобні рушниці (“самопали”), у яких порох вибухав від кремнієвої іскри. Були у вжитку також кремнієві, або “капселеві”, пістолети. Щоправда, рушниці та пістолети через дорожнечу не мали великого поширення серед селян.

Слід відзначити добре знання мисливцями норову звірів, що мало неабияке значення для успіху полювання. Насамперед вивчалися місця перебування звіра у лісі. Як кажуть у народі, добрий мисливець кожну тваринку “вітром знаходить”. Бралися до уваги звички молодого чи старого звіра, а також зоологічні особливості певного виду. Наприклад, на зайців не виходило полювати по першому снігу, який ще не влігся, тому що вухатий ховався під сніг. Бережливе ставлення до природи дозволяло раціонально визначати сезон полювання. Спостереження за звичками дичини підказували допоміжні засоби полювання. Зокрема, до XX ст. зберігся дуже архаїчний спосіб імітування голосів птахів та звірів. Так, для виманювання зі сховків вовків або диких качок мисливці вдавалися до відтворення власним голосом вовчого виття чи качиного крику. Лисиць виманювали голосами зайця або писком миші,

вовків — меканням вівці, криком качки. Звуками сопілки, волового рогу, свистка із тростини, різними калаталами імітували голоси оленів, зайців, тетерів, перепілок, водоплаваючих птахів. На останніх полювали ще і допомогою опудал. Відомими були також різні способи маскування — відповідно до пори року, рельєфу місцевості тощо. У відкритому степу при полюванні на дроф мисливці ховалися за пущений попереду віз із соломою, у лісовій місцевості прикривалися гіллям. На Гуцульщині, наприклад, при полюванні на оленя мисливці клали собі на голову листки лопуха або прикріплювали роги оленя, і це давало змогу наблизитись до звіра. Полювання із собаками, на конях практикувалося лише поміщиками, які для цього тримали цілі зграї хортів, що було дуже престижним у колі багатих землевласників. У селянському середовищі мисливські собаки теж зрідка траплялися,

але хіба що у гайового чи писаря.

Були свої повір’я і щодо поведінки на полюванні. Наприклад, виходити на перші лови слід було так, щоб ніхто ні в хаті, ні в селі не бачив, бо інакше не щаститиме упродовж мисливського сезону. У Карпатах і на Поліссі до кінця XIX ст. побутували різні приповідки, магичні дії, якими супроводжувалися вихід на полювання, розкладання пасток тощо. Цікавими є колоритні, багаті на фантазію мисливські розповіді. У них сконцентровано народне розуміння природи, зв’язку усього живого, що є важливим для виявлення морально-етичних засад української культури.

Із птаством боролися лише в тих випадках, коли, це були шкідники: більших відстрілювали, на менших наставляли сільця. Найчастіше знищували горобців як основних шкідників на сільськогосподарських угіддях.

barvinok.ucoz.net

ЦІКАВЕ ПРО БДЖОЛУ

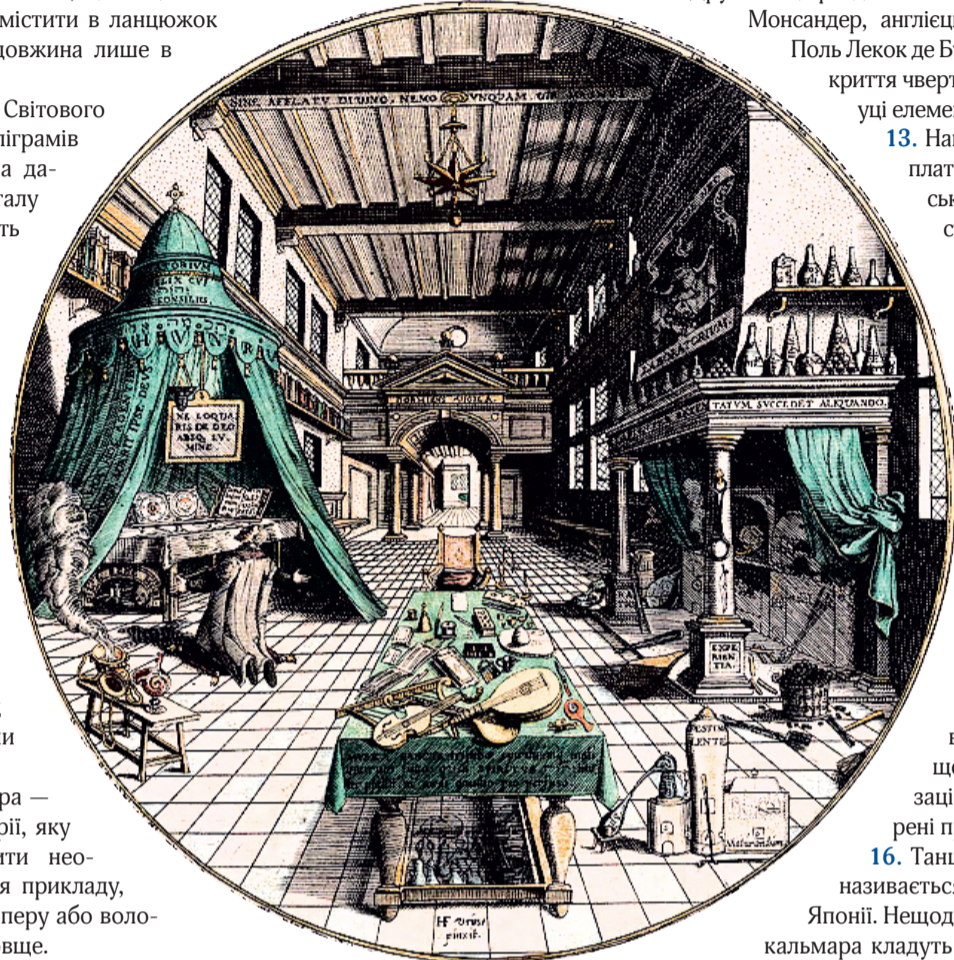

- Середній вік бджоли: матка живе 4–5 років, робоча бджола в літній період — 30–60 днів, бджола, яку вивели восени та яка перезимувала — 190–210 днів.
- Для отримання 1 кг меду бджоли мають взяти нектар з 1–2 млн. квітів.
- Ефективний радіус для польоту бджоли за взятком — 2 км, хоча бджола може відлітати і на 8 км. від вулика та знайти дорогу додому.
- За один виліт бджола облітає приблизно 1000 квітів.
- Під час збору нектару, цією роботою зайнято лише 50–60% вуликових бджіл. Інші ж бджоли зайняті вихованням розплоду, приймають нектар, переробляють його на мед та виконують інші роботи у вулику.
- Бджола може тягнути вантаж, який у 320 разів перевищує вагу її тіла.
- Для виховання однієї тисячі личинок потрібно 100 гр. меду, 50 гр. пилку та 30 гр. води.
- В залежності від раціону відгодовування, личинка може стати робочою бджолою чи маткою.
- Чарунка у сотах — одна з найраціональніших природних геометричних форм, на її спорудження треба найменшу кількість матеріалу (на 100 чарунк — 1,3 кг. воску).
- Бджоляр за допомогою диму не заспокоює бджіл, а змушує їх діяти, як при пожежі — бджоли набирають мед та не можуть жалити.

ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО ХІМІЮ

Хімія — всім знайомий шкільний предмет. Спостерігати за реакцією реагентів подобалося всім. Але мало кому відомі цікаві факти про хімію, про які ми розповімо в даній статті.

1. Сучасні пасажирські літаки під час девятичасового польоту використовують від 50 до 75 тонн кисню. Стільки ж цієї речовини виробляє 25000–50000 гектарів лісу в процесі фотосинтезу.
2. Один літр морської води містить 25 грамів солі.
3. Атоми водню настільки малі, що якщо їх в кількості 100 мільйонів розмістити в ланцюжок один за одним, вийде довжина лише в один сантиметр.
4. В одній тонні води Світового океану міститься 7 міліграмів золота. Загальна ж сума даного дорогоцінного металу в водах океанів становить 10 мільярдів тонн.
5. У людському організмі приблизно 65–75% води. Вона використовується системами органів для транспортування корисних речовин, регуляції температури і розчинення поживних сполук.
6. Цікаві факти про хімію стосуються нашої планети Земля. Приміром, за останніх 5 століть її маса збільшилася на цілий мільярд тонн. Таку вагу додали космічні речовини.
7. Стінки мильного міхура — мабуть, самі тонкі матерії, яку людина здатна побачити неозброєним поглядом. Для прикладу, товщина цигаркового паперу або волоса в кілька тисяч разів товще.
8. Швидкість лопання мильного міхура складає 0,001 секунди. Швидкість ядерної реакції — 0,000 000 000 000 001 секунди.
9. Залізо, дуже твердий і міцний матеріал у звичайному його стані, стає газоподібним при температурі 5000 градусів Цельсія.
10. Всього за хвилину Сонце виробляє енергії більше, ніж наша планета витрачає за цілий рік. Але ми не використовуємо її повністю. 19% сонячної енергії поглинає атмосфера, 34% повертається в космос, а лише 47% доходить до Землі.

“Лабораторія алхіміка”
Гравюра Ганса Вредемана де Вріса, на якій зображено лабораторію Генріха Кууррата (1595)

11. Як не дивно, але краще, ніж повітря звук проводить граніт. Так, якби між людьми була б гранітна стіна (суцільна), вони б чули звуки на відстані одного кілометра. У звичайному житті в подібних умовах звук поширюється лише на сто метрів.
12. Шведський вчений Карл Шеллі є рекордсменом за кількістю відкритих хімічних елементів. На його рахунок хлор, фтор, барій, вольфрам, кисень, марганець, молібден.

Друге місце розділили шведи Яком Берцеліус, Карл Монсандер, англієць Гемфрі Деві і француз Поль Лекок де Буабурдан. Їм належить відкриття чверті всіх відомих сучасній науці елементів (тобто по 4 кожному).

13. Найбільший самородок з платини — так званий “Уральський гігант”. Його вага становить 7 кілограмів і 860,5 грамів. Зберігається цей гігант в Алмазному фонді Московського Кремля.

14. 16 вересня з 1994 року — Міжнародний день охорони озонного шару, згідно з указом Генеральної асамблеї ООН.

15. Вуглекислий газ, який широко використовується для створення сучасних газованих напоїв, був відкритий англійським вченим Джозефом Прістлі ще в 1767 році. Тоді Прістлі зацікавили бульбашки, утворені при бродінні пива.

16. Танцюючий кальмар — так називається дивовижне блюдо в Японії. Нещодавно спійманого і убитого кальмара кладуть у миску з рисом і перед клієнтом поливають соєвим соусом. При взаємодії з натрієм, який міститься в соєвому соусі, нервові закінчення навіть убитого кальмара починають реагувати. В результаті такої хімічної реакції молюск починає “танцювати” прямо в тарілці.

17. Скатол — органічна сполука, яка відповідає за характерний запах фекалій. Цікавий той факт, що у великих дозах ця речовина має приємний квітковий аромат, яку використовують у харчовій промисловості та парфумерії.

ЦІКАВЕ ПРО РИБ

Всі ми знаємо, хто, приблизно, населяє водойми. Але найцікавіші факти про рибу, які зібрані в цій статті, не залишать байдужим нікого.

1. Найнебезпечнішою і лютою рибою визнана піранья. Даний вид проживає в повільних, але широких річках в Південній Америці. Піраньї нападають на кожну живу істоту, вступивше в воду, не залежно від його розмірів. На жаль, в 1981 році в Бразилії від цих риб загинуло три сотні осіб, які опинилися у водах біля Обідуса після корабельної аварії.
2. Найстарішою рибою була самка європейського вугра —

Патті, яка прожила 88 років, (більшість з яких — в акваріумі шведського музею). Вчені підрахували, що дана риба народилася в Саргасовому морі приблизно в 1860 році. Спіймана вона була у віці трьох років.

3. У природі існує різновид риб, які можуть залізти на дерево. Анабас, так вона називається, має зябра, здатні приймати кисень з повітря підвищеної вологості. Риба може “гуляти” по суші і навіть залазити на дерева. І все це — у пошуках кращого місця існування.
4. Найбільшою рибою названа китова акула. Вона мешкає

у водах Тихого, Індійського і Атлантичного океанів і харчується планктоном. Найбільший екземпляр був пійманий в Пакистані, біля о. Баба (недалеко від Карачі) в 1949 році. У довжину акула досягала 12,65 м, в обхваті — 7 метрів, а важила 21 тону.

5. Найбільша прісноводна риба — це сом. Так, в дев'ятнадцятому столітті був спійманий екземпляр вагою 336 кілограмів і завдовжки чотири з половиною метри. До речі, сьогодні будь-яка прісноводна риба, вагою від 90 кілограм і довжиною від 183 сантиметрів вважається великою.

6. Вітрильник — найшвидша риба. При спеціальних випробуваннях, які були проведені у Флориді, вітрильник подолав 91 метра за три секунди, тобто зі швидкістю 109 кілометрів на годину.

7. На найбільшій глибині, відомому людству, де можна знайти хребетних, живе бассогіас. Цю рибу вилунали з глибини вісім кілометрів.

8. Цікаві факти про рибу стосуються також самих маленьких її різновидів. Наприклад, найменша риба (з найкоротшим тілом) — це карликовий бичок. Він мешкає в Індійському і Тихому океанах. Причому, самці — на одну десяту міліметра менше самок: 8,9 міліметрів проти 9.

9. Карликова пандака — найменша прісноводна риба. Вона, практично, прозора. Мешкає карликова пандака в озерах Філіппін. Самці цього виду риб важать 5 міліграм і мають довжину — 7–10 міліметрів.

10. Сінарапан — найменша промислова риба. Це — різновид бичка, який мешкає в озері Бухи о. Лусон, Філіппін і знаходиться під загрозою зникнення. Його довжина — всього лише 10–13 міліметрів. Тому, щоб отримати брикет сушеної риби в півкілограма потрібно 70 тисяч таких рибок.

11. Арктична ціанея — найбільша в світі медуза. Її можна знайти на північному сході Атлантичного океану. У 1970 році такий екземпляр був викинутий на берег. Довжина щупалець медузи становила 36, 5 метрів, а діаметр дзвону (або парасольки) майже два метра.

МИКОЛІ ВІНГРАНОВСЬКОМУ, НЕЗНИКОМОМУ

День стоїть до небес. А канапа пуста.
Ви вдихнулись в раптовості світу.
У тремтіння листа, в білостінні міста,
Що під вечір оранжево світять.

Ще відходить мені від "нема", як від сну,
І кімната провітритися від тютюну,

Та вже видива вигнули вії:

Десять як закрут ріки, слова м'ята і сіль,
Чомусь дотик шоки, чомусь срібна таріль,
І червоне вино дружношиє...

Ви такий мені є — над плачі і платки —
Фіолетово-флейтова музика.
З позаземних рівнин золоті завитки,
І у хмар ваших губи усміхнені.

От і все. У своє знов мій мріється шлях.
Повз вечірне розвітрене дерево...
За горби, за міста в золотавих джмелях...

Синьо світяться вами душа по краях
І веде все, й витає попереду...

* * *

І було так завжди: береги край води,
зверху хмари й дими, але очі зведи
чи закрий — все одно — дух пропажі й біди
зір заповнить, заб'є альвеоли.
Голоси долинають з долини й гори,
та про що ти і як з ними не говори,
все лишається так, як було до пори,
проступаючи смертним "ніколи".

Я зайшов сюди сам, чи точніш, завели,
поміж мури й вугли і слова із золи,
де була благодать, як піти рекли,
але потім зарізали брата.
Де великі й малі по одвічній землі
день у день знай ідуть на дніпровому тлі,
а у грудях у них дивні йдуть кораблі
по ріці, чий струмені — зрада.

Непродихностей плин, де крізь порухи спин
все зрина силует із мордовських глибин,
зазира наперед на десятки колін:
що там — корчі перейм чи агоній?
Що ж... Хай твердь ця — обман, хай обличчя ці — лож
(буде так, як і є; є отак, як було ж),
все одно — це життя. Жовте жевріння площ.
І на вилицях — злитки червоні.

Це життя. Це надія, щоб двічі воскрес.
Я цілую тебе попід степом небес
і розніжена вічність між наших тілес
затискається в мить безіменну.
Кажуть: дива нема... Посміхніся й мовчи.
Луни гулу підземного чуються чи
крила янгольські, крила-винищувачі
шурхотять об зірки і знамена.

* * *

Сорок літ тече життя дощами з ринв.
Осяйною Бессарабкою сія
Світ-облавок. Там останній мандарин
Ну не мій. А воля все-таки моя.

Все, як має. Розібралися. Ну от.
Справа світлі сновидіння, зліва — гріх.
Знов гетьмани ніби дражняються з банкнот
На майбутнє, а мені б — сьогодні їх.

Як танцюють, як течуть зірок рої...
Ну таке. Така ля ві, що просто се.
Та складається по буквах — у-кра-ї...
Може, й дарма, а складається — і все.

І від того хоч незримий, а таки
Хоч на хвильку, хто б там що не говорив,
Наростає — ніби пропасть навпаки —
Між землею і підшвами розрив.

* * *

Буває сонячним. Буває — темним.
А ще буває так, що й поготів...
Згадається, бува — й столичні демони
До запорізьких мружаться чортів...

Луна така у кронах і у дзвонах...
Така ріка, що без країв і дна.
По щоках їй і по руках червоних
Гудуть селянські стихлі племена.

Поміж котрих себе я затамовую,
Щоб раптом залігати десь аж у...
І сам собі кажу своєю мовою,
Бо, бачте, вірую... А вірую — й кажу.

Микола Вінграновський:

Таким поетам, як він, постійно потрібен подих. І подих новий.

Йому негайно потрібно оновлення емоцій, самопочуття, і перспективи життя. Хоча те, що він уже написав — він наш брат по крові. Я полюбив його. Я люблю його як Симоненка.

Олесь Ульяненко:

Сама згадка про його поезію наганяє літню тугу і радість степу, з тими неприкаяними сонцями над випуклими горбами трав. Тут можна надібати на Вольвачів слід, якщо вам того бажається. Це одне з його тремтячих сонць. Непевних, але невимовно гарних; сонце, що готове скреснути і погаснути назавжди... У Вольвача надто багато світла і прозорості. Багато неба і мало води. Хто жив хоч якийсь час на Півдні, той зрозуміє. І карооких жінок, з повільними, виваженими рухами, і висячі полотнища полудня влітку, і пронизливі, повні туги зими, що, видається, ніколи не закінчаться.

Павло Вольвач:

Мене завжди цікавило життя, цікавили люди, найрізноманітніші люди, дуже часто абсолютно нелітературні, котрих ніколи не сторонився. Більше того — не зрідка любив, захоплювався. Втомлювався іноді, це так, але хто не втомлюється? Інша річ, що з роками самоти збільшилося, і то значно, відчуття цієї самотності стає чи не основоположним, визначальним, постійною нотою, киснем... Чи має так бути, чи ні, не знаю, але так є, і на те немає ради. Зрештою, поет за визначенням "не від світу цього". Просто в якій формі виявляється та "іншість"?.. Мені здається, що це інше відчуття світу, надтонке, надгостре відчуття його напруги, яке не дається "масовикам-затейникам" або забирається в того, хто на них з якихось причин перетворюється.

*Читачам "Розвитку та довкілля"
всім в завітрашній день!
Всім буде добре!
Дорого переживаю зно!
Широко Павло Вольвач*

ДОВІДКОВО:

Павло ВОЛЬВАЧ народився в Запоріжжі, нині киянин. Автор багатьох прозових і поетичних книг, зокрема: "Маргінес", "Південний Схід", "Триб", "Вірші на розі", "Впоперек діб", "Судинна пошта", "Кляса", "Хрещатик-Плаза", "У Києві". Лауреат премії ім. Володимира Сосюри. Твори перевидавалися багатьма мовами країн світу.

Член Національної Спілки письменників України, Член Українського відділення ПЕН-центру.

Як стверджує, в основі власного як прозового, так і поетичного світу лежить "метафора жорсткої реальності", або, іншими словами — "живе життя".

ЧЕРВЕНЬ МІСЯЦЬ — ПЕРВІСТОК ЛІТА!

Про походження наймення першого літнього місяця існує найбільше гадок. Жодному з його старших братів не випало такої пильної уваги з боку мовознавців та дослідників. Та це й зрозуміло: полудень року увібрав найконтрастніші його ознаки. Одні вважають, що назві прислужилося масове цвітіння квітів, зокрема маку й півонії; інші стверджують, будімо назва пішла від зачервонілих суниць та черешень, котрі починають визрівати; дехто схильний пояснювати походження слова з тим, що в цей час найяскравіше світить сонце — саме з 20 по 22 червня настає період найвищого сонцестояння, коли день удвічі перевершує ніч.

Мають, очевидно, рацію й ті вчені, котрі пояснюють назву, пов'язану з масовим розплодом городніх та садових черв'яків і гусені. Небезпідставні міркування й дослідників традиційного бджільництва; вони вважають, що своє ім'я місяць отримав від того, що в червні бджолині матки починають найактивніше відкладаї, личинки — плодити черву.

Але найбільш логічним поясненням назви є її походження від червця. Саме в червні і з'являється сокоживна комаха — кошеніль. Червенська фарба цінувалася насамперед за соковитий колір і практичну якість, по-

заяк він не вигорів на сонці й не змивався водою. Цим барвником кольорували вовну, ткацькі вироби, лучку і навіть виготовляли жіночу пудру. Широке розповсюдження цього промислу, очевидно, сприяло офіційній назві місяця.

Українські народні назви всіх місяців споріднюються з природними ознаками. Ось чому червень ще називали "гедзнем", "кезднем", "бізднем" чи "безднем", позаяк під цю пору з'являються надокучливі гедзі та сліпаки, котрі бунтують корів та коней. Деінде його йменували й "черввим місяцем" — порою розвитку гусені й шашелю. Тому в червні селяни намагалися не заготовляти деревину для житла, бо "воно швидко псуватиметься".

І в наш час з червнем пов'язані цікаві обряди. Лісівники щороку оголошують його місяцем тиші — птахи і звірі якраз виводять своє потомство. Не випадково, що на цей період припадають Всесвітні дні захисту дітей та охорони навколишнього середовища.

Червень, отже, не тільки літо рум'янить — він ділить навпіл річний цикл. Від того й іменують його ще й полуднем року та первістком літа.

ПРИКМЕТИ ЧЕРВНЯ

- Не розкрилися вранці білі квіточки зірочника — в обід піде дощ.
- Небо хмарне, а квіти жовтцю відкриті — дощу не буде.
- Рясно зацвіла акація — на врожайний рік.
- Сильно пахнуть квіти жовтої акації, а довкола них густо літають комахи — на дощ і негоду.
- Зацвіли калина, шипшина і суниця — скоро з'являться сирожки.
- Рясно цвіте гречка — на спекотне літо.
- Листя клена починає "плакати" — через трое-четверо днів збереться на ДОЩ.
- Сонце при сході яскраво-червоне, але незабаром заховається за хмару, — невдовзі занегодить.
- Круті роги у молодика — на негоду, положисті — на гогу днину.
- Повний місяць — на зміну погоди, щербатий — на дощ.
- Як місяць збільшується і дме "плаксун" (західний вітер), то неодмінно буде дощ.
- Кулик залишає болото й літає по полю і — на ясну, теплу погоду.
- Журавель танцює — на потепління.
- Граки пасуться на траві — невдовзі задощить.
- Зранку в пилюці купаються горобці — по обіді буде дощ.
- Ворони каркають — на негоду.

ДЕ ЛІТО ЖИВЕ

У павука хатинка —
Тоненька павутинка.
У коника веселого —
Між травами оселя.
У ластівки швидкої —
Під нашим підвіконням.

А тепле й ніжне літо,
Волошками повите,
Посріблене дощами, —
Живе в очах у мамі

Анатолій КОСТЕЦЬКИЙ

Із серії "Вічний Поділ". Малюнок Олександра БЕЛОЗОРА

Сторінку підготувала вчителька київської СШ № 225 Світлана Діденко

"РОЗВИТОК ТА ДОВКІЛЛЯ"

Засновник: Всеукраїнська громадська організація "Розвиток та довкілля"

Шеф-редактор — Володимир Гаптар

Свідцтво про реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ 14419-4214Р

Головний редактор — Олександр Бродський

Редакційна колегія: Юрій Гаврилюк, Ольга Ігнатова, Андрій Капустян, Стефанія Малимон, Світлана Нігородова, Юрій Репін, Володимир Шевченко, Володимир Ширяєв

Дизайн, верстка — Олександр Червінський

Газета не завжди поділяє позицію авторів публікації

За достовірність інформації несуть відповідальність автори публікацій та рекламодавці

Редакція газети працює на громадських засадах
Газета розповсюджується безкоштовно

e-mail: v.gaptar@ukr.net

Віддруковано: ПП Видавництво "СЛОВО"
тел.: 467-15-15

Наклад: 3000 прим.
Замовлення № 269